

PSALMUS CI.

Titulus, & argumentum : *Oratio pauperis, cum anxius fuerit, & in conspectu Domini effuderit precem suam.*

Hunc titulum habent omnes codices, qui & argumentum indicat. Est enim hic Psalmus formula quadam orandi, quâ uti poterit unusquisque pauper, & afflictus, cum valde anxius fuerit, & effundere voluerit precem suam ad Deum. Ecclesia hunc Psalmum numerat inter septem Pœnitentiales; & verè nullus pauperior, & miserior eo, qui indiget gratiâ Dei.

ψ. 1. *Domine exaudi orationem meam: & clamor meus ad te veniat.*

Petit gratiam bene orandi, h. e. aptè ad impetrandum. Ecclesia hunc ψ, assiduè pronuntiat tanquam præparationem ad reliquas petitiones. Domine fac me sic orare, ut dignus sim exaudiri. Dein affectûs gratiâ idem repetit. *Clamor &c*, fac ut oratio mea sit vehemens clamor cordis, qui non deficiat in viâ, sed ad te in altissimo throno perveniat. Multa impediunt, ne oratio nubes penetret, defectus fidei, fiducia, humilitatis &c.

ψ. 2. *Non avertas faciem tuam à me, in*
A 2 *quacun-*

quacunque die tribulor , inclina ad me aurem tuam.

ψ. 3. In quacunque die invocavero te , velociter exaudi me.

Prima gratia , & fons gratiarum est respici à Deo. *Non avertas &c.* , non projicias me à facie tuâ , ut sic magis , & magis in peccatis tabescam. *In quacunque die tribulor* ; hæc est altera gratia , nempe agnitio turpitudinis , & miserix , quæ ex respectu vultûs Dei sequitur : tunc homo incipit supremum medicum invocare. At igitur : quodocunque ex respectu gratix tuæ spiritum contribulatum gero , & indè clamo ad te , peto , ut benignè exaudias me , & quidem *velociter* , ne , si fortè tardaveris , non invenias , quem sanes.

ψ. 4. Quia defecerunt sicut fumus dies mei , & ossa mea sicut cremium aruerunt.

Ratio, cur petat *velociter* exaudiri : ne scilicet , nisi peccati vulnus velociter curetur , vitâ citissimè ad finem tendente , plaga fiat incurabilis. *Quia defecerunt &c.* , tempus vitæ meæ hætenus pertransiit instar fumi , & sinè dubio sic transibit , quod superest. *Et ossa* , quæ sunt quasi columnæ totius corporis , brevissimo tempore aruerunt,

runt, & debilitata brevi ruinam minantur. Cremium est lignum, seu virgultum aridum, quod facile cremari potest.

ψ. 5. Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.

Pergit deplorare statum suum præteritum: à sole prosperitatis mundanæ percussus sum, ut fœnum, quod facillimè exarescit: & aruit cor meum, quia occupatus in curis hujus Mundi, oblitus sum comedere panem veritatis cælestis, qui propriè panis noster est, non communis cum bestiis.

ψ. 6. A voce gemitus mei, adhesit os meum carni meæ.

Explicat dolorem vitæ præteritæ per fructus, & signa veræ pœnitentiæ, quæ sunt fletus, & jejunia. A continuo fletu obliviscitur caro comedere panem suum, & sic adherent ossa carni, seu pelli suæ, ut explicat S. Hieron.

ψ. 7. Similis factus sum Pelicano solitudinis; factus sum sicut nycticorax in domicilio.

ψ. 8. Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.

Addit ad fletum, & jejunia solitudinem, & vigilias, quæ propria sunt verè pœnitentium.

tentium. Nisi enim quis à frequentia hominum ad tempus se subducatur, & seriò vigilans recogitet magnitudinem, & multitudinem peccatorum suorum, vix fieri potest, ut ea dignè defleat. Tres aves commemorat, quibus pœnitentem similem facit, *Pelicanus*, aliàs *Onocratulus*, avis est in solitudine degens. *Nycticorax*, alias noctua degit in domibus dirutis; unde dum legimus *ψ. 7.* In domicilio, supple diruto. *Passer solitarius* habitat quidem in domibus, sed in parte domûs supremâ, ut magis supra domos, quàm in domibus habitare dicendus sit. Hæ tres aves significant tria genera pœnitentium. Alii loca omnino deserta petunt, ut Maria Magdalena, Maria Ægyptiaca, Paulus primus Eremita, Antonius, Hilarion &c. Et sicut Pelicanus, teste S. Hieron., cum venenatis animantibus, & præcipuè serpentibus bellum gerit; sic Anachoritæ cum dæmonibus assiduè luctantur, & ex victoriis adversùs eos quasi pascuntur. Alii pœnitentiam agunt intra civitates, sed in cœnobiis, & exiguis cellulis, quasi in tuguriis, & à mundo separati. Et sicut Nycticorax dicitur quasi *noctua clamans*, nempe ex timore: ita pœnitentiam

am agentes ex timore judiciorum Divino-
rum magnam noctis partem in orationibus,
& canticis spiritualibus consumunt. Alii
demum, qui vel conjugati, vel officio pub-
lico fungentes, non possunt corpore ab
hominum frequentia separari, velut passe-
res solitarii in tectis habitant, eminentes
animo non solum super turbas, sed etiam
super ipsas domos. Hi quidem in Mundo
sunt, sed de Mundo non sunt, dum non
subjiciuntur opibus, honoribus, sæculi ne-
gotiis; sed ea sibi subjiciunt, illis præsumt,
ea disponunt, dispensant, nec sinunt se ita
capi, quin animus liberè in solitudine de-
gat, & in cælis subinde versetur. Horum
est proprium vigilare adversus tentationes
& pericula sua, & suorum; prædicare su-
per tecta, verbo, & exemplo iis, quibus
præsumt. Est hoc certò genus utilissimæ
pœnitentiæ, in sublimi loco humilitatem
servare; in amplis opibus sobrio victu, &
tenui vestitu contentum esse, ut abundan-
ter tribui possit iis, qui necessitatem pati-
untur; in magnâ peccandi licentiâ corpus
castigare jejuniis, & vitæ asperitate in ser-
vilitatem redigere; demum proximis ex cha-

ritate servire, eorum infirmitatibus compati, eorum molestias, & scandala sustinere.

ψ. 9. Totâ die exprobrabant mihi inimici mei, & qui laudabant me, adversum me jurabant.

Semper vita seriò pœnitentiam agentium displicet iis, qui in peccatis hærere volunt. Qui mihi erunt amici ob communia studia iniquitatis, jam mihi, in alterum hominem mutato, facti sunt inimici, & semper exprobrabant mihi hanc mutationem, quasi insipienter agerem: & qui antea me laudabant, ut prudentem, & fortem socium suum, jam juramento inter se præsposito adversum me conspirabant.

ψ. 10. Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.

Dat causam exprobrationis. Quoniam insipientiam putabant tantam austeritatem vitæ spontè susceptam: comedebam scilicet panem subcinericium, non excusso cinere; & inter bibendum vinum non lætabar, sed flebam ob memoriam admissæ offensionis Divinæ. Vel: cinere, h. est. actione pœnitentiæ reficiebam animam, ut pane refici corpus solet: & lacrimis sitim internam reconciliationis temperabam, ut aquâ, vel vino sitim corporis.

ψ. 11. *A facie iræ, & indignationis tuæ,
quia elevans allifisti me.*

Ideo cinerem manducabam &c., & potum miscebam &c., quia videbam iram, & indignationem tuam adversus me succensam ob peccata mea: hoc inadè agnoscebam, quia elevans me ex gratiâ tuâ ad maximam dignitatem amici, & filii tui, *allifisti*, de illâ dignitate dejecisti, ut nihil sani, vel boni in me remaneret, & sim factus servus rebellis, & fugitivus.

ψ. 13. *Dies mei sicut umbra declinaverunt,
& ego sicut fœnum arui.*

Signum, & pars quædam allisionis est hæc ipsa nostra mortalitas. Non solum ob delicta mea à te allisus sum, sed & ex communi allisione ob Adæ peccatum, dies mei transierunt, ut umbra insensibiliter, & continuo movetur, dum, sole cadente, penitus evanescat. Et qui creatus eram, ut semper sicut Palma virerem, allisus in mortalitatem, ut fœnum, exarui.

ψ. 13. *Tu autem Domine in æternum permanes,
& memoriale tuum in generationem, & generationem.*

Jam in personâ pauperis pœnitentis, post explicatam miseriam concipit spem recon-

ciliationis per Christum, quem prædicat, & alloquitur. Ego quidem, sicut fœnum arui; *Tu autem Domine, quem expectamus Messiam, in æternum permanes: & memoria tua propagabitur semper, quia semper per temporum successiones erunt, qui recordentur mirabilia opera tua.*

✠. 14. *Tu exurgens misereberis Sion, quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.*

Ideo memoriale tuum semper propagabitur, quia tu quoque non oblivisceris misereri populi tui, sed exurgens quasi à longo somno misertus advenies, & liberabis nos: quia in spiritu video, quòd propè sit, ut venias: imò in mente meâ jam venisti, quia rem futuram, ex certitudine luminis prophetici, cerno ut præsentem.

✠. 15. *Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus, & terræ ejus miserebuntur.*

Jam prædicat Christi Apostolos. Quoniam iis, quos tibi in servos elegisti, placuit ædificatio novæ Jerusalem, placuit colligere lapides vivos, qui super fundamentum jam positum superædificarentur; & terram ipsam novæ Jerusalem fovebunt, & amabunt, ut mater infantem uteri sui fovet.

v. 16. E
tine, & om
Tunc, c
gentiles con
sando Nom
& omnes R
timebunt m
gam sedent
tari Judicis
v. 17. S
videbitur in
Ideo ge
gloriam C
tibus, jam
porta Inf
stea videb
cum omni
cum pote
v. 18
non spre
Ideo v
quia resp
tyrum, a
tum, &
deo veniet
guinem et
v. 19.

ψ. 16. *Et timebunt gentes nomen tuum Domine, & omnes Reges terra gloriam tuam.*

Tunc, cū ædificabitur nova Jerusalem, gentiles convertentur, & timebunt timore sancto *Nomen tuum Domine Jesu Christe*; & omnes Reges pariter convertentur, & timebunt majestatem tuam, ut Regis Regum sedentis ad dexteram Patris, & venturi Judicis vivorum, & mortuorum.

ψ. 17. *Quia ædificavit Dominus Sion, & videbitur in gloria sua.*

Ideo gentes omnes, & Reges timebunt gloriam Christi, quia, iis licet repugnantibus, jam ædificavit Ecclesiam suam, ut portæ Inferi prævalere non possint; & postea videbitur in gloriâ suâ, quando veniet cum omnibus Angelis, in nubibus cæli, cum potestate magnâ judicare sæculum.

ψ. 18. *Respexit in orationem humilium, & non sprexit preces eorum.*

Ideo videbitur Filius Dei in gloria sua, quia respexit in orationem humilium Martyrum, aliorumque piorum fervorum suorum, & non sprexit preces eorum, & ideo veniet judicaturus, & vindicaturus sanguinem eorum effusum.

ψ. 19. *Scribantur hæc in generatione alte-*

ra, & populus, qui creabitur, laudabit Dominum.

Notentur hæc mysteria pro generatione olim futurâ : & populus, qui erit futuris temporibus, *laudabit Dominum*, cum viderit impleta, quæ tantò antea prædicta sunt.

v. 20. Quia prospexit de excelsis Sancto suo: Dominus de Cælo in terram aspexit.

Ideo populus novi Testamenti laudabit Dominum, quia Dominus de Cælo in terram aspexit, non otioso intuitu; sed ut de excelsis fieret humilis, & in terris videretur, & cum hominibus versaretur.

v. 21. Ut audiret gemitus compeditorum, & solveret filios interemptorum.

Ideo Dominus usque ad terram se humiliavit, ut de proximo audiret gemitus eorum, quos Dæmon captivos retinebat; & ut, audito gemitu, eos liberos dimitteret. Per *filios interemptorum* intellige filios veteris Adami, & Evæ, quos primos occidit serpentis astutia.

v. 22. Ut annuntient in Sion nomen Domini, & laudem ejus in Jerusalem.

Venit Dominus salvare compeditos, & eruere de potestate tenebrarum, ut con-
versi

versi ad De-
cent nomen
est Ecclesia
v. 23.
ages, ut
Tunc illi
populi nati-
vitas divisi-
ent in un-
at Domine
v. 24.
paucaem
Hic v.
& quoad
num: D
lantur hæc
v. 19. R
via vita
gam, &
fore die
flore ata
tam habi
minus cog
& non pe
tur, & pe
rualem.
v. 25.

versi ad Deum vivum, & verum, glorificent nomen Domini in Spirituali Sion, quæ est Ecclesia. *Et laudem &c.* Idem repetit.

ψ. 23. *In conveniendo populos in unum, & Reges, ut serviant Domino.*

Tunc illi laudabunt Dominum, quando populi nationum, antè per varias Idololatrias divisi, & ipsi Reges eorum convenient in unum corpus Ecclesiæ, ut *serviant Domino.*

ψ. 24. *Respondit ei in via virtutis sue, paucitatem dierum meorum, nuntia mihi.*

Hic ψ. obscurissimus est, quoad verba, & quoad sensum. Sequor Em. Bellarminum : Dixerat Dominus Prophetæ : *Scribantur hac in generationem alteram &c.* Vide ψ. 19. *Respondit ei* Prophetæ, cum esset in viâ vitæ suæ robustissimæ : fac, ut intelligam, & seriò mihi persuadeam, paucos fore dies vitæ meæ, ne fortè deceptus hoc flore ætatis, arbitrer me longissimam vitam habiturum, & rapiar hinc, quando minùs cogito, immaturus, & imparatus, & non pertineam ad populum, qui creabitur, & perpetuò te laudabit in Cælesti Jerusalem.

ψ. 25. *Ne revoces me in dimidio dierum meo-*

meorum : in generationem, & generationem
anni tui.

Quia dixerat : *Paucitatem dierum meorum
nuntia mihi*, addit orans : *ne revoces me de
curriculo vitu in medio cursu*, quando mi-
nùs exspecto mortem, & me paratum non
invenires. Tum addit rationem : *Anni tui,
Domini æterni sunt*, & generationi, ac
generationi coexistunt sinè ullo fine : æqu-
um igitur est, ut hominem permittatis tam diu
vivere, quamdiu necesse est, ut bene moriatur.

ψ. 26. *Initio tu Domine terram fundasti,
& opera manuum tuarum sunt celi.*

ψ. 27. *Ipsi peribunt, tu autem permanes,
& omnes sicut vestimentum veterascent.*

ψ. 28. *Et sicut opertorium mutabis eos, &
mutabuntur : tu autem idem ipse es, & anni
tui non deficient.*

Probat ratione theologicâ, solum Deum
esse æternum, quia ipse solus immutabilis
est : nam ipse idem semper manens muta-
vit cælos de non esse ad esse, & rursum mu-
tabit de esse ad non esse. A principio an-
tequam mundus esset, tu Domine eras, &
terram inferiorem Mundi partem, à fun-
damentis fecisti, non super fundamen-
tum aliquod præexistens posuisti. E-
tiam

tiam cælos , superiorem partem Mundi , non per Angelos , aut alios opifices , sed propriis manibus , h. e. tuâ potentiâ , & sapientiâ condidisti. *Ipsi peribunt &c.* h. e. si veterascerent cæli , & perirent , tu tamen idem maneres : vel sensu absoluto : cæli peribunt , seu mutabuntur mutatione accidentali , quoad motum stellarum , influxum caloris , generationes rerum inferiorum ; quo modo etiam terra peribit quoad productionem herbarum , animalium &c. *Et omnes sicut vestimentum veterascent* , consummentur quoad externam figuram. Et sicut pallium aliquod vetus , removebis à cælis externum istum habitum , & novo indues ; tu verò nullo modo mutaberis , quantâvis longitudine annorum.

ψ. 29. *Filii servorum tuorum habitabunt , & semen eorum in sæculum dirigetur.*

Descriptâ æternitate Dei , & Mundi consummatione , prædicit , in Mundo renovato participes fore æternitatis ejus *servos* , Patriarchas , & *filios* illorum , Apostolos , & *filios* Apostolorum , seu omnes pios Christianos : non quòd in futuro sæculo futura sit præpagatio filiorum , sed quòd ad beatam illam requiem perventuri sint omnes fideles

deles servi Dei cum omnibus posteris, qui eorum pietatem imitati fuerint. En lector, quò perducatur vera pœnitentia, quæ initio Psalmi descripta est: perducit enim ad æternam felicitatem cum Deo, sinè quâ peccator in æternis suppliciis mansisset cum Diabolo.

PSALMUS C. II.

Titulus, *Ipsi David.*

Argumentum: *Primò exponit beneficia Dei erga electos, tum in hâc vitâ, tum futurâ: deinde ostendit, unde veniant ista beneficia, & ad quos pertineant, nempe esse opera ineffabilis misericordie Divina erga timentes Deum, demum cum impar sibi videatur ad agendas gratias, ad hunc finem invitat omnes Angelos, imò omnes creaturas.*

Psalmus dulcissimus est, & ad fiduciam in Deum erigendam, & collocandam aptissimus; modò post actam de peccatis quantumvis gravibus pœnitentiam, Deum verè, & ex corde timeamus.

ÿ. 1. Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me sunt, nomini Sancto ejus.

David piè credens, unum se esse de numero Electorum Dei, excitat ipse se in
per-

Sex considera
Dei circumeram
no in cœlestia
nie, præstantia
Domine! securi
operibus Dei fac
omnia facti sunt
pobicio; nihil d
est, cuius non
Ternò in nume
non pauca
aut terram or
possides titu
ÿ. 26. Hoc
anibus: illic
m.
ÿ. 27. An
vros pertransi
ÿ. 28. Di
dendum ei:
is escam in temp
Jam miratu
is amplitudine
præterea se offer
profunditate, ex
iojam manibus m
tine, cuius lat

Sex considerationes præcedentes operum Dei circa terram concludit exclamando primò in *excellentiam operum* : Quàm sunt eximia, præstantia, & laude digna opera tua Domine ! secundò in *rationem* : Nihil in operibus Dei factum est temerè, casu; sed omnia facta sunt cum maximâ ratione, & judicio; nihil deest, nihil abundat, nihil est, cujus non sit ratio in sapientia Dei. Tertiò in *numerum* : Hæc opera tam eximia, non pauca sunt, sed ferè innumerabilia, ita ut terram omnem repleverint, quæque tu possides titulo productionis.

ψ. 26. *Hoc mare magnum, & spatiosum manibus : illic reptilia, quorum non est numerus.*

ψ. 27. *Animalia pusilla cum magnis, illic naves pertransibunt.*

ψ. 28. *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei : omnia à te expectant, ut des illis escam in tempore.*

Jam miratur sapientiam Dei ex mari, ejus amplitudine, utilitate &c. Spectandum præterea se offert *hoc mare*, quod est magnum profunditate, extensum latitudine. Illud *spatiosum manibus* metaphora est desumpta ab homine, cujus latitudo sumitur ab extensione

manuum, ut longitudo ejus est distantia capitis à pedibus, In mari tanta conservatur multitudo piscium, ut à nullo numerari possint. *Pusillacum magnis*, h. e. propè infinita piscium varietas. *Illic naves &c.* Admirandum opus Dei, quòd per elementum liquidum naves onustissimæ deferantur in tam ingens hominum commodum : hoc Dei opus est, quia dedit homini ingenium, quo naves aptè componeret; & aquis naturam, ut eas ferre possent. Imò & *Draco iste*, piscis major: & gravior omni nave, non solum pertransibit per aquas maris, sed etiam in illis ludet, huc, & illuc se circumvolvens. *Omnia à te &c.* tu tempore congruo admirabili ratione, & modo cibum procuras, unde animalia ista vivant.

ψ. 29. *Dante te illis, colligent, aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.*

ψ. 30. *Avertente autem te faciem, turbabuntur; auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.*

Declarat fusiùs, vitam omnium animalium pendere à Deo. *Dante te, &c.* Si tu, movendo, & adjuvando causas secundas, dederis animalibus cibum ipsis congruentem, colligent, & indè vivent. *Aperiente te &c.* Idem

dem repetit, ut planè demonstret, sinè Deo nihil valere terræ fæcunditatem, & humanam industriam. Illud, *replebuntur bonitate*, significat *bona* ad vitam sustentandam necessaria. *Avertente* &c si quâ iratus desinas ea respicere favore tuo, & subtrahas auxilium, continuò turbabuntur, & quasi languebunt; auferes spiritum vitalem, quem eis dedisti; & redibunt in pulverem aridum, ac inanimem, ut antea erant.

✠. 31. *Emittes spiritum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.*

Prædicat potentiam Dei in resuscitandis animantibus quoad speciem, licèt non resuscitet eadem in individuo excepto homine. Sicut auferendo spiritum vitalem, facis animantia perire; sic eum emittendo, facis nova *creari*, seu generari, & sic renovari faciem terræ, seu repleti animalibus.

✠. 32. *Sit gloria Domini in saculum: lætabitur Dominus in operibus suis.*

Concludit petendo, ut semper laudetur Dominus, non solùm voce, sed etiam vitâ, & moribus servorum suorum: indè fiet, ut Deus semper lætetur in operibus suis, & non habeat occasionem dolendi, & pœnitendi, quòd fecerit ea.

ψ. 33. *Qui respicit terram, & facit eam tremere, qui tangit montes, & fumigant.*

Dixerat, res creatas esse opera Domini; id breviter probat ex eo, quòd tanta est potentia ejus in res creatas, ut solo aspectu minaci terram concutiat, & solo contactu montes ardere faciat. Sic *Exod. 19.* Describitur mons Sinai terribilis, & fumigans, descendente Domino.

ψ. 34. *Cantabo Domino in vita mea, psallam Deo meo, quamdiu sum.*

ψ. 35. *Fecundum sit ei eloquium meum: ego verò delectabor in Domino.*

Hæc est altera petitio, ut placeat Deo laus ejus. Ego, sicuti opto, ut ab omnibus Deus laudetur; sic ipse, dum vixero, non solum voce, sed etiam psalterii sonitu celebrabo laudes ejus: hoc autem oro, ut hymnus, quem in ejus laudem assidue decanto, gratus sit majestati ejus: & ego quoque delectabor in amore Dei, & deliciae meæ erunt meditatio assidua bonitatis ejus.

ψ. 36. *Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non sint. Benedic anima mea Domino.*

Hæc est ultima petitio, ut peccatores,
qui

qui Deum laudare nesciunt, deficient de terrâ, ita ut vel conversi ad Dominum non sint amplius peccatores; vel si converti noluerint, dejiciantur infra terram, & ultra non compareant.

PSALMUS CIV.

Titulus, & argumentum : *Alleluja, h. e. laudate Dominum,*

Hic titulus huic, & duobus sequentibus Psalmis rectissimè convenit, quia in illis narrantur beneficia prestita populo Dei, ob qua omni laude dignus est.

v. 1. Confitemini Domino, & invocate nomen ejus : annuntiate inter gentes opera ejus.

Spiritu fervens invitat populum Dei, ut non ipse solùm, sed & alii Deum laudent. Confitemini confessionem laudis vos populi Dei : &, ut rectè laudare possitis, invocate nomen ejus : spargite inter alias gentes sermonem de mirabilibus operibus Dei, ut & ipsæ ex iis incipiant Deum cognoscere, laudare, invocare.

v. 2. Cantate ei, & psallite ei : narrate omnia mirabilia ejus.

Jam dicta explicat : confitemini laudes non solùm canendo vocibus, sed & psallendo

do instrumento, h. e. laudando verbo, & opere: *narrate &c.*

ψ. 3. *Laudamini in nomine Sancto ejus: lætetur cor quærentium Dominum.*

Invitavit ad laudem, at tantum exteriorum, jam invitavit ad lætitiã, & exultationem interiorem. Gloriamini in corde vestro, quòd Deum noveritis authorem omnis boni. Cum lætitiã, & non cum mœrore, & tædio quærite Dominum, nam tantum bonum est, ut melius sit illum quærere, quàm cetera omnia possidere.

ψ. 4. *Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem ejus semper.*

Idem urget. Confirmate vires animi, & infatigabiliter quærite Dominum. Ascendite semper corde, amando, & desiderando faciem Domini, donec ad eam videndam aliquando perveniatis. Monet S. Aug., eos, qui quærunt faciem Domini, jam invenisse per fidem, & adhuc quærere per spem, & desiderium.

ψ. 5. *Mementote mirabilium ejus, quæ fecit: prodigia ejus, & judicia oris ejus.*

Docet, quæ sit materia laudis, ad quam invitavit, nempe prodigia, seu miracula per Moysen, Josue, Samuelem &c. Facta;

ut per ea judicaretur, & puniretur superbia, & injustitia Pharaonis, & aliorum populi Dei persecutorum: talia enim si piè, fidelitèrque cogitentur, excitant ad amorem, & desiderium Dei.

✠. 6. *Semen Abraham servi ejus, filii Jacob electi ejus.*

Declarat, quibus dixerit, *mementote &c.* Vobis loquor, Hebræi, qui estis propagati ab Abraham per Jacob, qui estis servi Dei, quos Deus elegit in proprios, & peculiare servos, quibus legem daret, & quos doceret, quo ritu coli vellet. Etiam hæc pertinent ad nos, qui sumus filii fidei Abrahæ, & Jacob.

✠. 7. *Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.*

✠. 8. *Memor fuit in saculum testamenti sui verbi, quod mandavit in mille generationes.*

Incipit narrare mirabilia opera Dei. Ipse Deus, cujus judicia sunt in universâ terrâ, h. e. qui ut supremus Rex universam terram judicat, ipse Deus tam magnus memor fuit fœderis cum Abrahamo initi, ut illud impleret, quod æternum esse voluit; & verbi, seu promissionis suæ, quam jussit,

& voluit stabilem esse in mille generationes,
h. e. in æternum.

ŷ. 9. *Quod disposuit ad Abraham, & juramenti sui ad Isaac.*

ŷ. 10. *Et statuit illud Jacob in præceptum, & Israel in testamentum æternum.*

ŷ. 11. *Dicens, tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.*

ŷ. 12. *Cùm essent numero brevi, paucissimi, & incolæ ejus.*

Idem declarat ad confirmationem veritatis. Memor fuit ejusdem pacti, quod iniit cum Abrahamo, & quod idem cum juramento confirmavit Isaac filio Abrahæ : & pactum illud, seu promissum juratum statuit ipsi Jacob in decretum, æternùm duraturum. Verba autem pacto promissionis inclusa fuerunt : *Tibi dabo terram*, quæ dicitur *promissionis*, in quâ chananæi tunc habitabant. Facta est autem hæc promissio Hebræis, cùm essent paucissimi, & peregrini, ac advenæ in ipsâ terrâ Chanaan. *Vide Gen. 17. 26. & 28.* Mira Dei potentia, sapientia, quòd ex toto orbe elegerit familiam unam, exiguam, cui regionem amplissimam, à tot Regibus possessam traderet, sed magis mirum, quòd ex omnibus omnino homi-

ominibus elegerit
redem Regni Cale
lectin

ŷ. 13. Et per

ŷ. 14. Non re

ŷ. 15. Nolite

ŷ. 16. Nolite

ŷ. 17. Nolite

ŷ. 18. Nolite

ŷ. 19. Nolite

ŷ. 20. Nolite

ŷ. 21. Nolite

ŷ. 22. Nolite

ŷ. 23. Nolite

ŷ. 24. Nolite

ŷ. 25. Nolite

ŷ. 26. Nolite

ŷ. 27. Nolite

ŷ. 28. Nolite

ŷ. 29. Nolite

ŷ. 30. Nolite

ŷ. 31. Nolite

ŷ. 32. Nolite

ŷ. 33. Nolite

ŷ. 34. Nolite

ŷ. 35. Nolite

ŷ. 36. Nolite

ŷ. 37. Nolite

ŷ. 38. Nolite

ŷ. 39. Nolite

ŷ. 40. Nolite

hominibus elegerit pusillum gregem, hæ-
redem Regni Cælestis, cujus figura erat Pa-
læstina.

ψ. 13. *Et pertransierunt de gente in gen-
tem, & de Regno ad populum alterum.*

ψ. 14. *Non reliquit hominem nocere eis, &
corripuit pro eis Reges.*

ψ. 15. *Nolite tangere Christos meos, & in
Prophetis meis nolite malignari.*

Recenset alterum beneficium Dei, quòd
Patriarchas singulari providentiâ custodie-
rit. Historias vide *Gen. 12. 20. 26. 31.* *Et
pertransierunt Abraham, Isaac, & Jacob cum
familiâ suâ de unâ provinciâ in aliam, &
de Regno Palæstinæ ad populum Regni Æ-
gypti. Non permisit Deus, hominem ul-
lum nocere eis; imò etiam corripuit pro eis
Pharaonem Regem Ægypti, & Abimelech
Regem Geraræ: Dixit enim Deus Regi-
bus istis: Nolite tangere Christos meos, quos
unxi internâ spiritûs unctione, & in eos-
dem, qui Prophetæ mei sunt, nolite ali-
quid mali perpetrare. Patriarchas illos Pro-
phetas fuisse, patet ex *Gen. 15. 27. 49.**

ψ. 16. *Et vocavit famem super terram, &
omne firmamentum panis contrivit.*

vs. 17. *Misit ante eos virum, in servum venundatus est Joseph.*

vs. 18. *Humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum pertransiit animam ejus, donec veniret verbum ejus.*

vs. 19. *Eloquium Domini inflammavit eum, misit Rex, & solvit eum Princeps populorum, & dimisit eum.*

vs. 20. *Constituit eum Dominum domus sue, & Principem omnis possessionis sue.*

vs. 21. *Ut erudiret Principes ejus sicut semetipsum, & senes ejus prudentiam doceret.*

vs. 22. *Et intravit Israel in Ægyptum, & Jacob accola fuit in terra cham.*

Hoc est tertium beneficium, commendans sapientiam Dei, qui ex magnis malis eruere novit maxima bona. Historiam vide *Gen. c. 37. & seqq.* Illud, *vocavit famem*, quasi fames esset exercitus aliquis armatus, significat, omnia ex justissimo Dei decreto fieri. Fames exorta est super terram, quia Deus contrivit stabilimentum victus humani, qui in pane consistit, *Gen. 45.* Hâc occasione famis venturæ præmisit Deus in Ægyptum ante filios Israel, *virum magnum*, nempe Josephum, qui liberaret à fame Israelem cum omni familia suâ. Subdit modum,

dum, quo venerit in Ægyptum : venditus à fratribus Joseph mercatoribus euntibus in Ægyptum. Joseph in Ægypto positus, & accusatus falsi criminis ab uxore Domini sui, conjectus est in carcerem, vinculis ferreis alligatus, non sinè maximo animi dolore, donec impleretur vaticinium ejus, quo prædixit Pincernæ Regis Pharaonis, liberationem ex carcere. Et hoc vaticinium non oriebatur ex ejus ingenii sagacitate, sed ex virtute Dei, qui eloquium ignitum, lucidum, & efficax ipsi tribuebat. Rex Pharaon Princeps omnium populorum Ægypti, auditâ sapientiâ Joseph per pincernam suam misit, qui eum liberaret de carcere, & auctoritate suâ solvit eum compedibus, & liberum dimisit; & constituit eum præpositum domûs suæ, & totius Regni sui, ut omnia quasi Princeps, & Dominus administraret; nec solùm ut corporibus alendis tempore famis operam daret; sed etiam ut Principes, & Seniores Consiliarios, qui cum Rege negotia Regni tractare solebant, erudiret eâ sapientiâ, quâ ipse pollebat. Hâc occasione ingressus est Patriarcha Jacob cum omni familiâ suâ in Ægyptum, qui habitavit in terrâ Ægypti, quæ dicitur ter-

ra Cham, filii Noë, qui primus habitavit in terrâ Ægypti.

ŷ. 23. *Et auxit populum suum vehementer: & firmavit eum super inimicos ejus.*

ŷ. 24. *Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus: & dolum facerent in servos ejus.*

ŷ. 25. *Misit Moysen servum suum: Aaron, quem elegit ipsum.*

ŷ. 26. *Posuit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in terra Cham.*

Quartum beneficium providentiæ Divinæ est incrementum populi, & liberatio. Hebræi multiplicati sunt in Ægypto, instar formicarum, aut vermium, qui ebulliunt ex aliquo loco, ut numerari non possint; & facti sunt Ægyptiis fortiores. Hoc insolitæ fœcunditatis dono Deus occasionem quodammodo præbuit perversis cordibus Ægyptiorum, ut inviderent Hebræorum felicitati & indè illos opprimere desiderarent. Occasione hujus afflictionis misit Deus Moysen servum suum, & Aaronem, quem elegit ei socium, & adiutorem, dans eis potestatem edendorum miraculorum in terrâ Ægypti, ut Ægyptii, & Hebræi crederent, utrumque missum esse à Deo, ac proinde eis obediendum,

ŷ. 27.

ŷ. 27. Misit te
an exaravit ser
Incipit narrare
cet ordinem non
in Ægyptum, &
rit eam regionem
loco, in quo era
les, vel Aaron se
fens: audacte
faciendo prodigi
ŷ. 28. Conve
et occidit pisces
ŷ. 29. Edi
tralibus Regum
ŷ. 30. Dix
nisi in omnibus
ŷ. 31. Posi
ignem comburen
ŷ. 32. Et
neas eorum,
rum.
ŷ. 33. Dix
dus, cujus non er
ŷ. 34. Et co
rum, & comedi
ŷ. 35. Et perc
ra eorum, primi

ψ. 27. *Misit tenebras , & obscuravit , & non exacerbavit sermones suos.*

Incipit narrare flagella Ægyptiorum, licet ordinem non servet. Immisit tenebras in Ægyptum, & tres integros dies obscuravit eam regionem, ut nemo se moveret de loco, in quo erat. *Et non exacerbavit Moyses, vel Aaron sermones suos, h. e. eius, Dei; sensus: audacter implevit mandata Dei, faciendo prodigia.*

ψ. 28. *Convertit aquas eorum in sanguinem: & occidit pisces eorum.*

ψ. 29. *Edidit terra eorum ranas, in penetrabilibus Regum ipsorum.*

ψ. 30. *Dixit, & venit cœnomyia, & crîpîtes in omnibus finibus eorum.*

ψ. 31. *Posuit pluvias eorum grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum.*

ψ. 32. *Et percussit vineas eorum, & ficulneas eorum, & contrivit lignum finium eorum.*

ψ. 33. *Dixit, & venit locusta, & bruchus, cujus non erat numerus.*

ψ. 34. *Et comedit omne fœnum in terra eorum, & comedit omnem fructum terra eorum.*

ψ. 35. *Et percussit omne primogenitum in terra eorum, primitias omnis laboris eorum.*

Hæc

Hæc omnia Vide Pf. 77. à v. 49. *item*
Exod. 7. & seq.

v. 36. *Et eduxit eos cum argento, & auro,
& non erat in tribubus eorum infirmus.*

Beneficium quintum fuit ditando Hebræos. Eduxit eos cum ingenti copiâ vasorum aureorum, & argenteorum, quæ commodatò acceperant ab Ægyptiis. Addit aliud beneficium, quòd, Ægyptiis variè vexatis, imò primogenitis occisis, apud filios Israel nulla plaga deseviit.

v. 37. *Latata est Ægyptus in profectioe eorum, quia incubuit timor eorum super eos.*

Hoc pertinet ad cumulum beneficii prioris : quia Ægyptii non solùm non retinuerunt Hebræos propter vasa aurea, & argentea iis commodata; sed lætati sunt in eorum discessu ob timorem majoris mali, ne, sicut primogenita periüsse viderant, omnes perirent.

v. 38. *Extendit nubem in protectionem eorum, & ignem, ut luceret eis, per noctem.*

Sextum beneficium fuit columna nubis per diem, & columna ignis per noctem, quam Angelorum ministerio erexit Deus pro populo suo. Vel fuit nubes expansa per modum tentorii, ut protegeret eos ab æstu

in itinere; vel expansa inter Ægyptios, & Hebræos, ne concurrerent, & hi ab illis læderentur.

v. 39. *Petierunt, & venit coturnix, & pane cali saturavit eos.*

Septimum beneficium, quo Deus pavit in deserto populum suum pane cali, h. e. manna, quod pluebat de celo; & carnis coturnicum, quas ministerio venti in desertum adduxit. Propter hanc primam petitionem carniū non sunt puniti.

v. 40. *Dirupit Petram, & fluxerunt aquae abierunt in sicco flumina.*

Octavum beneficium, quo Deus ex Petra copiam aquarum eduxit in solitudine, ex qua rivi instar fluminum decurrebant.

v. 41. *Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum.*

Ratio præcedentium, & futurorum beneficiorum tribuitur promissioni factæ ad Patriarcham Abraham, singularem puerum, servum suum.

v. 42. *Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia.*

Notum est hoc beneficium, quo Deus, submerso Pharaone in mari rubro, eduxit popu-

populum suum de servitute, canentem cum exultatione, lætitia magnâ *Exod. 15.*

ÿ. 43. *Et dedit illis regiones gentium, & labores populorum possederunt.*

Ultimum beneficium Hebræorum introductio, duce Josue, in urbes, quas ædificaverant, & in arva, quæ coluerant gentes illæ.

ÿ. 44. *Ut custodiant justificationes ejus, & legem ejus requirant.*

Hoc est tributum, quod Deus requirit à suis pro tot beneficiis: ut obediant mandatis ceremonialibus, & judicialibus, quæ obedientia ipsis utilissima est, quia adducit ad bona multò majora, quàm sit adeptio terræ promissionis. *Et legem &c. legem requirere*, est in omni actione legem consulere, ut juxta eam omnia fiant.

PSALMUS CV.

Titulus: *Alleluja.*

Argumentum: *Juxta hunc titulum laudatur Deus, non ut in superiore Psalmo ob sola beneficia, sed etiam ob misericordiam præstitam erga ingratos, qui præventi à Deo in benedictionibus tantæ dulcedinis; Deo frequenter inobedientes, & rebelles fuerunt; & tamen per pœnitentiam reconciliati in gratiam redierunt.*

ÿ. I.

personam omnium Electorum, dicens : *Benedic. &c.* Cogita beneficia, lauda benefactorem, anima mea; nec tu sola laudes Dominum, sed omnia interiora mea verantur in linguas, & benedicant nomen sanctum Dei.

ψ. 2. Benedic anima mea Domino : & noli oblivisci omnes retributiones ejus.

Idem repetit, ut vehementiam affectus ostendat; quæ ne frigescat, addit : *& nolam oblivisci &c.* Beneficia Dei vocat *retributiones*: Est enim quasi duplex beneficium, quia non tribuit pœnas, peccatis nostris debitas; imò pro tot malis nostris tanta bona nobis retribuit.

ψ. 3. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.

Incipit recensere singula beneficia; quorum primum est remissio peccatorum, quæ nos de inimicis amicos facit. *Qui propitiatur*, gratis debita condonat, quantumvis multa. Etiam *sanat*, seu minuit languorem ex Adæ peccato in naturam humanam relictum, ut abscindat radices peccatorum.

ψ. 4. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia, & miserationibus.

Transit à beneficiis gratiæ ad beneficia

gloriæ. Qui per Christum liberat vitam tuam à morte æternâ , & transfert in Regnum suum , coronans te in misericordiâ , & miserationibus : prævenit te misericordia , gratis justificans , plurimæ dirigentes , & protegentes in viâ , sinè quibus in acceptâ justitiâ non perseverares.

✠. 5. *Qui replet in bonis desiderium tuum, renovabitur ut aquila juventus tua.*

Explicat , quid in se contineat corona gloriæ , duo scil. , satietatem desiderii , dum animus , fruens Deo , præterea nihil desideret ; & gloriam corporis resurrecturi in beatam , & nunquam senescentem juventutem. Quomodo Aquilæ renoventur , incertum est. Ceterum ut Aquila altissimè volat , acutissimè videt , diutissimè vivit : Sic Beati supra cælos conscendunt ; ipsam lucem inaccessibleem cernunt , & ævo sempiterno fruuntur.

✠. 6. *Faciens misericordias Dominus , & judicium omnibus injuriam patientibus.*

Ait , fontem bonorum , quæ declaravit , esse misericordiam Dei , non nos ipsos , ut delirat Pelagius. *Qui facit misericordias , seu bona liberaliter tribuit , Dominus est.* Unum verò ex præcipuis bonis ejus est ,
quòd

quod patientes
injurias non
v. 7. Notat
Israel voluntate
Explicat dicit
lari servo suo
quæ sunt mi
Israel declaravit
simus miseric
fericordia Dei
natus sit. ide
tionem cum
Israelitas mise
v. 8. Miseric
langaninis, &
Hæc vera
consolantur h
us dicitur mise
habet ad ho
multa libera
tolerans, &
ferioris, quia
aliquando eve
rum, & simili
nomina, quæ
significant om
usque ad ultim

quòd' patientes injurias liberet, & facientes injurias non relinquat impunitos.

ψ. 7. *Notas fecit vias suas Moyfi, filiis Israel voluntates suas.*

Explicat dicta ψ. 6. Nam Moyfi, singulari servo suo, *notas fecit Deus vias suas*, quæ sunt misericordia, & veritas. Et *filiis Israel declaravit voluntates suas*, ut etiam nos simus misericordes, & justi. Hæc fuit misericordia Dei, quòd ita nos instruere dignatus sit. idem evidenti factò docuit, Pharaonem cum exercitu justè interficiendo, Israelitas misericorditer liberando.

ψ. 8. *Miserator, & misericors Dominus, longanimis, & multum misericors.*

Hæc veracissima Dei nomina meritò consolantur homines bonæ voluntatis. Deus dicitur *miserator*, quia paternum affectum habet ad homines pios: *Misericors*, quia multa liberaliter donat: *Longanimis*, quia tolerans, & tardus ad iram: *Multum misericors*, quia ex ineffabili misericordiâ nos aliquando evehet ad æqualitatem Angelorum, & similitudinem Dei. Hæc quatuor nomina, quæ deinceps ex ordine explicat, significant omnia beneficia Dei à primo usque ad ultimum.

ψ. 9. *Non in perpetuum irascetur, neque in æternum comminabitur.*

Primum nomen : Deus *miserator* est, quia irascetur quidem interdum peccantibus electis suis, eosque flagellabit; sed brevi reconciliabitur eis. Hic ψ. loquitur de electis, & piis; unde non favet iis, qui docent, pœnas damnatorum aliquando finiendas.

ψ. 10. *Non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.*

Transit ad secundum nomen : Deus ex infinitâ misericordiâ non reddidit nobis pœnas, quas merebamur, nempe mortem, quæ est stipendium peccati; sed dona, quibus hinc indigemus, & quæ non merebamur, multiplicavit.

ψ. 11. *Quoniam secundum altitudinem celi à terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se.*

ψ. 12. *Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras.*

Hæc pertinent ad secundum nomen. Probat dicta ψ. 10. Utitur comparatione distantiae celi à terrâ, seu maximæ altitudinis; & ortus ab occidente, seu maximæ longitudinis, ut ostendat remissionem peccati, &

infusionem
maximam, &
elle illam non
impuracionem
ψ. 13. Qu
miseratus est De
esse cognovisti
Hoc, & v
men, nempe
ratione apiffu
nales intimo
miserentur mi
impientiam
nus noster mi
errata quotid
ut agnitudine
probe novit,
nem mortale
obnoxiam ge
biles esse.
ψ. 14. Re
mus; homo sic
psi sic efferebit
ψ. 15. Quo
to non subfiste
suum.
Declarat, q

& infusionem justitiæ esse verissimam, & maximam, & non, ut somniant Lutherani esse solam non imputationem peccati, & imputationem justitiæ.

v. 13. *Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se : quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.*

Hoc, & v. 14. 15. explicat tertium nomen, nempe *longanimis*, & utitur comparatione aptissimâ. Quo modo parentes carnales intimo, & invicto quodam affectu miserentur miserias, & tolerant infirmitates insipientiam infantium suorum; sic Dominus noster *miseretur timentium se*, dum eorum errata quotidiana non ut injurias suas, sed ut ægritudines filiorum considerat: Quia probè novit, nos ex terrâ plasmatos, carnem mortalem, & concupiscentiis variis obnoxiam gerere; ac per hoc valde miserabiles esse.

v. 14. *Recordatus est, quoniam pulvis sumus; homo sicut fœnum dies ejus, tanquam flos agri sic efflorescit.*

v. 15. *Quoniam spiritus pertransibit in illo, & non subsistet, & non cognoscet amplius locum suum.*

Declarat, quod dixit, nos esse *figmentum*.

Consideravit, misericordiâ nos esse dignos, quia, quantum ad materiam, ex pulvere ipse nos finxit; & ideo instabiles, ac fragiles sumus. Et homo sic se habet, ut dies ejus sint sicut dies scæni; & floreat tempore brevissimo, ut flos scæni in agro: nam spiritus vitalis, seu vita corporis in homine non subsistet in eodem statu, sed semper mutabitur de infantia ad pueritiam, de hac ad adolescentiam; de hac ad juventutem, maturitatem, senectutem, mortem: nec redibit ad locum, unde discessit, nec videbit amplius ætatem, quam semel dimisit.

✿. 16. *Misericordia autem Domini ab æterno, & usque in æternum super timentes eum.*

En quantum nomen: *Multum misericors. Misericordia Domini*, quæ fuit ab æterno super timentes eum in prædestinatione, durabit usque in æternum in glorificatione, & sic erit Deus multum misericors, seu multitudinem beneficiorum, seu magnitudinem, seu durationem consideremus.

✿. 17. *Et justitia illius in filios filiorum, his qui servant testamentum ejus.*

✿. 18. *Et memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea.*

Hæc

Hæc est app
cordia. Nec
tabatur; sed
qui semper re
vabitur in fili
pactum cum
pulus Dei,
memoris man
cogitatione r
pleant.

✿. 19. Do
m, & Regn
Demonstr
promittit tim
Judeus est om
livit thronum
calo, unde
possit. Nec
sed judeus su
regia ejus p
creatis domi

✿. 20. Be
y; potentes
ad audiendam
Hic ultima
res creatas ad
te, laudate co

Hæc est appendix magnæ illius misericordix. Nec solùm timentes Deum exaltabuntur ; sed veracitas , & fidelitas Dei , qui semper reddit , quod promisit , conservabitur *in filiis filiorum his* , qui observant pactum cum Deo initum , ut sint ipsi populus Dei , & Deus sit eorum Deus ; & *memores mandatorum ejus* , non ut ea solùm cogitatione revolvant , sed ut diligenter impleant.

ψ. 19. *Dominus in celo paravit sedem suam , & Regnum ipsius omnibus dominabitur.*

Demonstrat , Deum posse facere , quæ promisit timentibus se. Quoniam Deus Judex est omnium , ideo paravit , & stabilivit thronum suum judicarium in summo cælo , unde omnes prospicere , & judicare possit. Nec est Judex ab alio constitutus , sed judex supremus , & Rex Regum : Nam regia ejus potestas omnibus omnino rebus creatis dominabitur.

ψ. 20. *Benedicite Domino omnes Angeli ejus ; potentes virtute , facientes verbum illius , ad audiendam vocem sermonum ejus.*

Hâc ultimâ Psalmi parte invitatur omnes res creatas ad laudandum Deum. *Benedicite , laudate communem Dominum , vos An-*

geli, quotquot estis omnino omnes, qui propiùs illi assistitis, & magnitudinem eius perfectiùs nostis: *potentes virtute*, seu robore ad exequenda mandata Dei, & ea exequentes in hunc finem, ut obediatis voci eius, & vos fideles servos probetis.

v. 21. Benedicite Domino omnes virtutes eius, ministri eius, qui facitis voluntatem eius.

Non vult intelligi solos Angelos ultimi chori, ideo addit *omnes virtutes*, seu exercitus cælestes Dei, ut Archangeli, Principatus, Dominationes &c, qui ministri Dei estis, & impletis diligenter, quidquid ille vobis mandat.

v. 22. Benedicite Dominum omnia opera eius, in omni loco dominationis eius. Benedic anima mea Domino.

Demum invitat ceteras res omnes creatas, quamvis non vitales, ut suo modo opificem suum laudent; ubicunque demum sint. Tu verò, anima mea, quæ omnia ad laudem invitasti, *Benedic Dominum in omni tempore.*

PSALMUS CIII.

Titulus: *Ipsi David.*

Argumentum: *Decantatur gloria Dei*
pri:

primò ex mirabilibus, quæ sunt in cælo; deinde
ex iis, quæ sunt in aere; tum ex iis, quæ sunt
in terrâ; demum ex iis, quæ sunt in mari.

*Psalmus hic rectè priori subjicitur: in illo ad-
guntur gratia Deo pro beneficiis gratia, in hoc
pro beneficiis natura: ibi laudatur Dei mise-
ricordia, hic sapientia.*

*v. 1. Benedic anima mea Domino, Domine
Deus meus magnificatus es vehementer.*

Excitat animam suam ad laudandum De-
um; quo facto exurgit in admirationem.
Domine Deus ex operibus tuis magnus val-
de factus es in oculis omnium, qui quoquo
modo gloriam tuam aspicere possunt. Cres-
cit Deus non in se, sed si in nobis major
fiat notitia potentia, sapientia Dei & ex
cognitione operum.

*v. 2. Confessionem, & decorem induisti,
amictus lumine, sicut vestimento.*

Per similitudinem vestimenti declarat,
quomodo Deus magnificatus sit. Confes-
sionem laudis, quam assiduè decantant o-
pera tua, tibi quasi vestimentum undique
circumdedisti decorem, & pulchritudinem,
dum amictus es lumine gloria, quod ex o-
peribus tuis emicat. Licet oculi corporis
solem intueri nequeunt, ex lumine tamen,

quo cinctus est Sol, facile & adesse, & pulcerrimum esse judicant; cur igitur oculi cordis tam tenuiter sentiunt tantam Dei pulchritudinem, cum tamen undique cinctus sit splendore maximo, ex ejus operibus relucente? Cor gerimus carnalium cogitationum, & affectionum pulvere quasi cæcatum.

ψ. 3. *Extendens calum sicut pellem, qui tegis aquis superiora ejus.*

Incipit à lumine potentia, & sapientia Dei, quod cernitur in creatione cæli, & duo mirabilia consideranda proponit: quòd tantâ facilitate extenderit tantam molem firmamenti, quantâ solent homines extendere tentorium aliquod ex pellibus: & quòd miro artificio posuerit aquas supra cælum, quasi aquas super ignem, nec tamen aquæ extinguant ignem, nec hic consumat aquas.

ψ. 4. *Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulat super pennas ventorum.*

De cælo æthereo descendit ad aëreum, & canit miram Dei sapientiam in velocitate nubium, quæ vi ventorum stupendâ celeritate transeunt ab unâ parte mundi ad aliam. Poëticè ait, Deum insidere nubibus, ut in curru, & uti ventis, quasi e-

quis

quis pennigeris, ut indicet, Deum authorem esse horum omnium.

✠. 5. *Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem urentem.*

Docet, Deum præter ventos, ac nubes, habere alios ministros sublimiores, & potentiores. *Qui facis*, ut Angeli ministri tui habeant velocitatem spirituum, seu ventorum, & efficaciam ignis urentis; & ita sint ut quidam venti spirituales in discurrendo, & ut quidam ignes divini in operando. Non scimus, Angelorum velocitatem, & efficaciam melius comparare, quam cum vento, & igne.

✠. 6. *Qui fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi.*

Descendit ad terram, quæ cum sit sedes nostra, nobis notior, quam ceteræ partes mundi, in ejus mirabilibus diutiùs immoratur. Incipit à creatione terræ, cujus molem miratur nulli fundamento inniti. Non erexisti terram super aliquod fundamentum, sed voluisti, ut suo pondere niteretur; & quia sic jussisti, terra suo pondere innixa æternâ stabilitate consistet.

✠. 7. *Abyssus sicut vestimentum amictus ejus, super montes stabunt aquæ.*

✠. 8.

ψ. 8. *Ab increpatione tua fugient; à voce tonitruui tui formidabunt.*

ψ. 9. *Ascendunt montes, & descendunt campi, in locum quem fundasti eis.*

ψ. 10. *Terminum posuisti, quem non transgredientur, neque convertentur operire terram.*

Initio creationis terra erat cincta, & quasi amicta profunditate aquarum, quasi vestimento quodam undique cooperta: & tunc montes operiebant (*stabunt* hebraicè pro *stabant*) aquæ, seu vapores aquei. Hæ aquæ solo Dei nutu descenderunt ad loca decliviora: fuit enim nutus Divinus aquis instar terribilis increpationis, & quasi tonitruum rebus sentientibus. Tunc cœperunt apparere montes in loco sublimi, quasi ascendissent, & campi in loco humili, quasi descendissent: omnia verò constituerunt in loco, quem constituisti eis. Aquis recedentibus, & in cavernis terræ conclusis arenam pro termino posuisti, quem non transgredientur, neque convertentur ex vi suâ cooperire terram, nisi jussu, & virtute Dei, ut factum est in diluvio.

ψ. 11. *Qui emittis fontes in convallibus, inter medium montium pertransibunt aquæ.*

ψ. 12.

¶. 12. *Potabunt omnes bestia agri, exspectabunt onagri in siti sua.*

¶. 13. *Super ea volucres celi habitabunt, de medio petrarum dabunt voces.*

Jam miratur sapientiam Dei in productione fontium, qui in montibus originem habent, & indè in valles defluunt. Qui facis, ut aquæ fontium ad convalles defluant, & inter medios montes earum rivuli pertranseant. *Potabunt omnes bestia agri, præsertim onagri, seu Asini Sylvestres, qui in montibus degunt, & naturâ siticulosi sunt, anhelabunt ad ejusmodi aquas. Nec solùm animalia quadrupedia de fontibus bibent; sed etiam volucres cæli juxta aquas in locis editioribus nidos suos ponent, ut iisdem aquis frui possint, & ex cavernulis suis voces dabunt, canentes, quomodo possunt, laudes Domino.*

¶. 14. *Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra.*

¶. 15. *Producens fœnum jumentis, & herbam servituti hominum.*

¶. 16. *Ut educas panem de terra, & vinum latifcet cor hominis.*

¶. 17. *Ut exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet.*

Quar-

Quartò miratur providentiam Dei in excogitando pluvias ad irriganda loca, quò fontes, & flumina non pertingunt. Deus irrigat montes de nubibus, quæ sunt in aëre superiore. De aquis, quas tu ex nubibus tuis exprimis, terra avida, & sitibunda satiabitur. Per hanc providentiam tuam Deus producis ex terrâ fœnum in cibum jumentorum; & herbam, unde fruges, & vites, & arbores existunt, in cibum hominum: ut hâc ratione producas ex terrâ panem, h. e. cibum, & vinum à te productum lætificet cor hominis: ut homo exhilaret faciem suam in oleo à te producto, & panis sustentet vitam humanam. Deus exhilarat faciem hominis in oleo, dum ei cibum oleo conditum porrigit: facies enim nitidior apparet, cum homo nutritur iis, quæ sapiunt. Porrò monemur hîc, contentos nos esse debere jucunditate moderatâ, quæ à Deo est; nam crapula, & ebrietas à Diabolo sunt.

✿. 18. *Saturabuntur ligna campi, & cedri libani, quas plantavit: illic passeret nidificabunt.*

✿. 19. *Herodii domus dux est eorum, montes excelsi cervis, petra refugium herinaceis.*

Quin-

Quintò miratur
s ipse sine ulla op
k nutrit arbore
numorem sibi del
retres, & prac
s ipse plantavit
bus nidos suos p
ob aucupibus.
falica, aut arde
eminet nidulis
magnitudine, tu
ar arbores pra
montes cervis,
eis.

✿. 20. *Fecit*

✿. 21. *Posuit*

✿. 22. *Can-*

✿. 23. *Orra*

✿. 24. *Exhibi-*

Sextò miratur
divinè tempora

arum, Dominus

Quintò miratur providentiam, quòd Deus ipse sinè ullâ opera hominum producat, & nutriat arbores proceras. Ex pluviis humorem sibi debitum sument arbores silvestres, & præcipuè cedri Libani, quas Deus ipse plantavit. In his agrestibus arboribus nidos suos ponent aves, ut tutiores sint ab aucupibus. Herodii, h. e. milvi, aut fulicæ, aut ardeæ, aut ciconiæ nidus præeminet nidulis aliarum volucrum, tum magnitudine, tum altitudine. Et sicut magnæ arbores præbent refugium avibus, sic montes cervis, & cavernæ lapideæ herinaeis.

ψ. 20. *Fecit lunam in tempora : sol cognovit occasum suum.*

ψ. 21. *Posuisti tenebras, & facta est nox : in ipsa pertransibunt omnes bestia silvæ.*

ψ. 22. *Catuli Leonum rugientes, ut rapiant, & quarant à Deo escam sibi.*

ψ. 23. *Ortus est sol, & congregati sunt : & in cubilibus suis collocabuntur.*

ψ. 24. *Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam.*

Sextò miratur providentiam Dei, quâ divisit tempora operibus hominum, & ferarum. Dominus ad usum hominum, & animan-

mantium fecit Lunam , ut tempore opportuno luceret , nempe per noctem. Sol quoque non semper est super terram , sed novit suo tempore occumbere , ut det locum nocti , uti Deus disposuit. Ex hâc vicissitudine Solis , & Lunæ tu Domine fecisti , ut , suo tempore Occidente sole , existerent tenebræ , & sic fieret nox : & ipsam dedisti silvestribus animantibus , ut per silvas discurrerent ; & potissimum *catuli leonum rugientes* præ fame in rapinam incumbant , & quærant sibi cibum eo modo , quem Divina providentia statuit. Eadem facit , ut , oriente sole , feræ silvestres , per noctem dispersæ ad prædam , congregentur in speluncis suis , & in suis quasi cubilibus collocentur. Tunc surget homo , & exhibit ad agriculturam , & laborem suum &c. Nota , bestiis , quæ ratione , & manibus carent , datum esse à Deo , ut per insidias nocturnas ex rapto vivant ; non verò hominibus , qui ratione , & manibus ornati , vel justo manuum labore , vel mercaturâ vivere possunt.

Ps. 25. *Quàm magnificata sunt opera tua Domine ! omnia in sapientia fecisti : impletæ est terra possessione tua.*

ψ. 1. *Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia ejus.*

Loquitur in personâ fidelis populi pœnitentis, & Deo gratias agentis : invitat autem omnes ad laudes Dei, tum quia *bonus*, conferens tanta beneficia ; tum quia in recipiendis peccatoribus ad pœnitentiam revertentibus misericordia ejus semper invicta est.

ψ. 2. *Quis loquetur potentias Domini : auditas faciet omnes laudes ejus ?*

Invitavit omnes ad laudandum Deum ; jam objicit sibi, vix inveniri, qui sit ad id idoneus. Quis loqui sufficiet opera omnipotentia Domini, & laudes omnes, quæ ex cognitione horum operum oriuntur ?

ψ. 3. *Beati, qui custodiunt judicium : & faciunt justitiam in omni tempore.*

Quasi dicat : soli illi beati sunt, & per hoc loqui possunt potentias Domini, qui semper rectè judicant de omnibus rebus, quas agunt, qui regulæ Divinæ legis inhaerentes, justè vivunt, declinantes à malo, & facientes bonum.

ψ. 4. *Memento nostri Domine in beneplacito populi tui : visita nos in salutari tuo.*

ψ. 5. *Ad videndum in bonitate electorum*

D

tuorum,

tuorum, ad letandum in letitia gentis tuæ, & lauderis cum hereditate tua.

Quia dixerat, justorum, & beatorum esse officium laudandi Deum, optat sibi, ac suis hanc felicissimam sortem. *Momento &c.* imple, Domine, beneplacitum prædestinationis cœtus eorum, quos ab æterno elegisti; & ut illud impleas, visita nos per gratiam justificationis, quæ est salus inchoata, & semen salutis æternæ: ut prædestinati, & justificati tandem videamus bonum electorum tuorum quæ est ipsa facies Domini conspicua; ut participemus inenarrabilem illam lætitiã, quæ ex visione illâ electis tuis nascitur; ut finis ultimus sit omnium beneficiorum tuorum, perpetua laus tua, & hereditatis tuæ, quæ est cœtus electorum.

ψ. 6. *Peccavimus cum Patribus nostris, injustè egimus, iniquitatem fecimus.*

ψ. 7. *Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.*

ψ. 8. *Et irritaverunt ascendentes in mare, mare rubrum.*

ψ. 9. *Et salvavit eos propter nomen suum, ut notam faceret potentiam suam.*

ψ. 10.

ψ. 10. *Et increpuit mare rubrum, & exiccatum est, & deduxit eos in abyssis, sicut in deserto.*

ψ. 11. *Et salvavit eos de manu odientium, & redemit eos de manu inimici.*

ψ. 12. *Et operuit aqua tribulantes eos, unus ex eis non remansit.*

ψ. 13. *Et crediderunt verbis ejus, & laudaverunt laudem ejus.*

Incipit in personâ aliorum fidelium minus perfectorum, sed verè pœnitentium confiteri peccata sua, & Patrum ab egressu de Ægypto usque ad sua tempora, ut simul commemoret laudes misericordiæ Dei, quæ nunquam sinum pœnitentibus claudit. Hic dicta satis patent ex libro Exodi, & Ps. 77. Illud, *Peccavimus cum Patribus nostris*, significat: imitati sumus peccata eorum, & sic implevimus mensuram eorum. Illud, *non intellexerunt, &c.* refertur ad tempus, quo egressi de Ægypto, cum vidissent exercitum Pharaonis post se venientem, adeò desponderunt animum, ut etiam quererentur de Moyse, qui eos eduxerat de Ægypto. Et si intellexissent mirabilia Dei tam multa, quæ præcesserant, omnino confisi fuissent de potentiâ, & auxilio Dei. Illud *irritaverunt*,

significat. Israelitas in angustiis illis constitutos, cum antè se cernerent mare rubrum, post se exercitum Pharaonis, irritasse Deum diffidentiâ, & incredulitate suâ. illud, *in mare*, est pro *ad mare*, ut sensus sit: *Ascendentes de Ægypto, irritaverunt ad mare &c.* Illud *increpuit*, metaphoricè significat, mare recessisse ad nutum Dei. Illud *laudaverunt laudem* significat, laudaverunt concinentes laudem ejus; quid autem cantaverint, refertur Exod. 15.

ψ. 14. *Citò fecerunt, obliti sunt operum ejus, & non sustinuerunt consilium ejus.*

ψ. 15. *Et concupierunt concupiscentiam in deserto: & tentaverunt Deum in inaquoso.*

ψ. 16. *Et dedit eis petitionem ipsorum, & misit saturitatem in animas eorum.*

Refert ingratitude populi post miraculum tam insolitum in mari rubro, & post laudes Deo decantatas. *Citò fecerunt, obliti sunt*, h. e. festinaverunt oblivisci operum mirabilium Dei, quæ viderant; nec patienter expectaverunt finem Divino consilio constitutum: qui finis erat, permittere eos ad tempus affligi, ut tentaretur fides, spes, & dilectio eorum; sed ipsi non potuerunt ad modicum tempus tolerare famem, & sitim

sitim in deserto, in quo panis, & aqua de-
erant; & dedit eis panes, carnes, & aquam
quæ petierant, & eorum abundantiam satia-
vit appetitum illorum.

¶. 17. *Et irritaverunt Moysen in castris,
Aaron Sanctum Domini.*

¶. 18. *Aperta est terra, & deglutivit Da-
than, & operuit super congregationem Abiron.*

¶. 19. *Et exarsit ignis in synagoga eorum,
flamma combussit peccatores.*

Historiam vide Num. 16. Irritaverunt co-
re, Dathan, & Abiron Moysen, objicientes
ei, quòd imperium sibi usurpasset super fi-
lios Israel, & simul irritaverunt fratrem e-
jus Aaronem, quem Deus sibi sanctificave-
rat, ut sacerdotio fungeretur. *Aperta est
terra, & deglutivit Dathan cum sociis Core, &
Abiron, & omni familiam, & substantiam eorum.*
Eadem terra iterum clausa est, & coope-
ruit omnem congregationem Abiron, & so-
ciorum ejus. Illud *super* ex Hebræo redun-
dat. Post Divino jussu excitatus est ignis, qui
combussit 250. viros, qui præsumperant
incensum offerre Deo, quod ad eorum offi-
cium non pertinebat: & paulò post cum
murmuraret populus contra Moysen, quasi

ipse viros illos occidisset , alius ignis immis-
sus à Deo cremavit 14700. viros.

ŷ. 20. *Et fecerunt vitulum in Horeb , &
adoraverunt sculptile.*

ŷ. 21. *Et mutaverunt gloriam suam in si-
militudinem vituli comedentis fœnum.*

ŷ. 22. *Obliti sunt Deum , qui salvavit eos ,
qui fecit magnalia in Ægypto , mirabilia in ter-
ra Cham , terribilia in mari rubro.*

ŷ. 23. *Et dixit , ut disperderet eos , si non
Moyses electus ejus stetisset in confractio-
ne in conspectu ejus.*

ŷ. 14. *Ut averteret iram ejus , ne disper-
deret eos : & pro nihilo habuerunt terram desi-
derabilem.*

Detestatur Idololatriam populi , & simul
laudat misericordiam Dei , qui ad preces
Moysis placatus , tam immane peccatum po-
pulo condonavit , *Exod. 32.* Et vitulum au-
reum ad similitudinem idoli Ægyptiaci fieri
curaverunt ab Aarone , qui metu ad id com-
pulsus est , in regione adjacente monti , qui
vocatur Horeb , sive Sinai. Hunc vitulum
adoraverunt : vocatur *sculptile* communi
significatione , licet *conflatus* esset. Hoc mo-
do commutaverunt Deum verum , qui erat
gloria ipsorum , in imaginem animantis brus-
ti,

Et obliti sunt Dei, qui salvavit eos de captivitate Pharaonis, ut colerent Deum, qui nec se, nec alios salvare poterat. Item obliti sunt Dei omnipotentis, qui fecit mirabilia signa in totâ terrâ Ægypti, quæ etiam dicitur terra Cham; & terribilia in mari rubro, siccando illud, ut Israelitæ transirent, tum Ægyptios submergendo, Tunc Deus pronuntiavit, voluntatem suam esse, ut disperderet populum Hebræorum, & fecisset, nisi Moyse, electus famulus ejus intercessione suâ obtitisset, iram Dei fregisset, impediisset. Vide, quid valeant preces justorum.

Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem.

ψ. 25. *Non crediderunt verbo ejus, & murmuraverunt in tabernaculis suis: non exaudierunt vocem Domini.*

ψ. 26. *Et elevarvit manum suam super eos, ut prosterneret eos in deserto.*

ψ. 27. *Et ut dejiceret semen eorum in nationibus, & disperderet eos in regionibus.*

Hebræi ψ. 25. inchoant ab hâc parte ψ. 24. Et spreverunt terram promissionis, quam uti felicissimam desiderare debuissent. *Non crediderunt verbis Dei, qui toties dixerat,*

terram esse optimam : & murmuraverunt
 in tabernaculis suis contra Dominum, qui
 de Ægypto illos eduxerat, ut in terram
 promissionis induceret; non obedierunt præ-
 ceptis ejus. Tunc levavit manum suam gla-
 dio justitiæ armatam, ut murmurantes oc-
 cideret in deserto; quod etiam factum, nam
 illi omnes mortui sunt in deserto. Et ut fi-
 lios eorum dejectos, & abjectos disperge-
 ret inter gentes, ut non essent amplius po-
 pulus, aut Respublica. Hoc ob preces Moysis
 tunc dilatatum, sed postea impletum sub Re-
 ge Babylonis, & præcipuè sub Tito, & Ves-
 pasiano, ut nos videmus. Hinc disce, quàm
 graviter Deus irascatur iis, qui spernunt
 Regnum cœlorum, nobis à Dei Filio præ-
 dicatum, & promissum.

*v. 28. Et irritati sunt Beelphegor, & co-
 mederunt sacrificia mortuorum.*

*v. 29. Et irritaverunt eum in adinventio-
 nibus suis, & multiplicata est in eis ruina.*

*v. 30. Et stetit Phinees, & placavit, &
 cessavit quassatio.*

*v. 31. Et reputatum est ei in justitiam, in
 generationem, & generationem usque in sempi-
 ternum.*

Attingit hinc idololatriam populi, cujus
 histo-

toria est Num.
 peccata,
 Moab
 Beelphegor, h. e.
 arum sacrificia
 illis. Et irrit
 vorum Deor
 runt in popu
 catum multip
 plurimis nem
 suspensis. Et
 accensus steti
 desertores an
 suo Deum,
 in populo De
 qui corda in
 iusta cades,
 nam merere
 quia ob mo
 dignitatem
 & posteris
 duraret Refp
 v. 31. Et
 traditionis :
 quia exacerbat
 Hoc pecca
 20. Hebraei

historia est Num. 25. Addiderunt filii Israel ad alia peccata, ut consecrarentur in honorem Idoli Moabitarum, quod vocabatur *Beelphegor*, h. e. *Dominus Phegor*. Et comederunt sacrificia oblata Diis mortuis, h. e. Idolis. Et irritaverunt Deum in cultu novorum Deorum, quem primi introduxerunt in populum Israeliticum. Ob hoc peccatum multiplex ruina facta est in populo, plurimis nempe miserè interemptis, h. e. suspensis. Et Phinees zelo Divini honoris accensus stetit intrepidus adversus impios desertores antiquæ religionis, & placavit zelo suo Deum, & sic cessavit inchoata strages in populo Dei. Et hoc Phinees factum à Deo qui corda intuetur, reputatum est non injusta cædes, sed justa punitio; quæ non pœnam mereretur, sed laudem, & præmium, quia ob meritum illius facti stabilivit Deus dignitatem summi sacerdotii ipsi Phinees, & posteris ejus in æternum, h. e. quamdiu duraret Respubl. Judaica.

v. 32. *Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis: & vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum ejus.*

Hoc peccatum Judæorum habetur Num. 20. Hebræi Deum in eo loco, ubi propter

aquæ penuriam contradixerunt Moyſi , &
 & jurgati ſunt contra eum , irritaverunt.
 Et propter hæc jurgia anxius eſt Moyſes,
 & afflictuſ ſpiritus ejus , qui aliàs promp-
 tus erat ad omnia Dei mandata ſinè ullâ hæ-
 ſitatione complenda.

ſ. 33. *Et diſtinxit in labiis ſuis ; non diſ-
 perdidit gentes , quas dixit Dominus illis.*

ſ. 34. *Et commixti ſunt inter gentes , &
 didicerunt opera eorum , & ſervierunt ſculptili-
 bus eorum , & factum eſt illis in ſcandalum.*

Vid. L. Jud. c. 2. Deus apertè pronun-
 tiavit , & reprehendit Hebræos , quòd non
 exterminaverint gentes , ut jufferat *Deuter.*
 7. *Et ideo commixti ſunt &c. & factum eſt
 illis in ruinam , quia ideo traditi ſunt à Deo
 in poteſtatem diverſorum Regum : & ju-
 ſtum fuit , ut , qui Diabolum pro Deo ele-
 gerant , traderentur in ſervitutem eorum ,
 quibus Diabolus dominabatur.*

ſ. 35. *Et immolaverunt filios ſuos , & fi-
 lias ſuas Dæmoniis.*

ſ. 36. *Et effuderunt ſanguinem innocentem ,
 ſanguinem filiorum ſuorum , & filiarum ſua-
 rum , quas ſacrificaverunt ſculptilibus Chanaan.*

ſ. 37. *Et infecta eſt terra in ſanguinibus ,*
 &

& contaminata est in operibus eorum, & fornicati sunt in adinventionibus suis.

Hæc non habentur in libro Judicum; tamen vera esse necesse est, cum à Spiritu S. per Prophetam dicantur; & credibile est, ea per traditionem à majoribus ad Davidem pervenisse. Illud, *infecta est terra &c.* significat multitudinem interfectorum, & copiam sanguinis effusi, polluentis terram. Per fornicationem intellige spirituales, quam Synagoga, aliàs Deo desponsata, nunc adorando idola committebat. Iste cultus dicitur propria eorum inventio, quia eam non didicerant à Moyse legislatore; sed ipsi per se cogitaverant, bonum esse imitari gentes idololatrias.

ψ. 38. *Et iratus est furore Dominus in populum suum, & abominatus est hereditatem suam.*

ψ. 39. *Et tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum, qui oderunt eos.*

ψ. 40. *Et tribulaverunt eos inimici eorum, & humiliati sunt sub manibus eorum, sæpe liberavit eos.*

ψ. 41. *Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo: & humiliati sunt in iniquitatibus suis.*

ψ. 42.

ψ. 42. *Et vidit, cum tribularentur. & au-*
divit orationem eorum.

ψ. 43. *Et memor fuit testamenti sui, &*
pœnituit eum secundum multitudinem misericor-
diae suae.

ψ. 44. *Et dedit eos in misericordias, in*
conspectu omnium, qui ceperant eos.

His septem ψ. ψ. decantat Propheta hi-
storiam libri Judicum, quæ refert, He-
bræos ob peccata sua, quibus Deum ad ira-
cundiam provocabant, traditos fuisse à Deo
frequenter in potestatem hostium, Moabi-
tarum, Ammonitarum, Philistinorum &c.
Sed, cum ad pœnitentiam redirent, solitum
quoque fuisse Deum, excitare virum
aliquem strenuum, per quem liberarentur,
ut Jephthe, Gedeonem, Sampsonem &c. ψ.
41. Exacerbaverunt eum in consilio suo, non
Dei de Judæis liberandis, sed Judæorum,
quo ipsi statuebant à Deo recedere. ψ. 44.
Sensus est : fecit cum eis Deus misericor-
diam, videntibus, & mirantibus iis, qui
eos ceperant.

ψ. 45. *Salvos nos fac Domine Deus noster,*
& congrega nos de nationibus.

ψ. 46. *Ut confiteamur nomini sancto tuo :*
& gloriemur in laude tua.

✠. 47. *Benedictus Dominus Deus Israel à seculo , & usque in seculum ; & dicet omnis populus , fiat , fiat.*

Hâc conclusione precatur Deum, ut omnem populum fidelem congreget de nationibus, h. e. reducat omnes dispersos ad cœtus piorum, ut omnes simul gratias agant Deo, eumque laudent, & glorientur in laude ipsius. Tum concludit laudando Deum : *Benedictus Dominus &c. In æternum ; & populus confirmet benedictionem, dicens : fiat, fiat, seu Amen, Amen. Hic est finis libri IV. juxta Hebræos.*

PSALMUS CVI.

Titulus, & argumentum : *Alleluja.*

Laudatur primò Misericordia Dei, qua liberat homines à 4. communibus miseriis, quas paulo post referemus : ideo quater repetuntur verba v. 6. & 8. Dein in altera parte Psalmi laudatur omnipotentia Dei, qua solo nutu mutat rerum naturas. Porro per miseriis hic ad literam intellige corporales, quæ mysticè designent spirituales totius humani generis ; sed exempla poni in iis rebus, quæ populo Hebræorum propriè contigerunt : liberationem verò perfectam ad solos electos, imperfectam ad omnes pertinere.

ψ. 1. *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia ejus.*

ψ. 2. *Dicant, qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregavit eos.*

ψ. 3. *A solis ortu, & occasu, ab aquilone, & mari.*

Hâc præfatione hortatur omnes, qui experti sunt misericordias Domini, ut confiteantur laudes Domini, quòd nempe sit verè bonus, nec unquam deficiat misericordia ejus. Et quidem maximè invitatur fideles, quos redemit sanguine unigeniti sui de manu inimici potentissimi, Dæmonis, à quo captivi detinebantur ad ipsius voluntatem. Quòsque congregavit in unum populum, in unam Ecclesiam, in unum Regnum Filii dilectionis suæ, non ex Ægypto, vel Babylone, ut olim Hebræos, sed à mundi partibus. Per *Aquilonem* intellige septentrionem, per *mare Meridiem*, seu partem Australem.

ψ. 4. *Erraverunt in solitudine, in inaquoso, viam civitatis habitaculi non invenerunt.*

ψ. 5. *Esurientes, & sitientes: anima eorum in ipsis defecit.*

ψ. 6. *Et clamaverunt ad Dominum, cum tribu-*

solarentur, & de

v. 7. Et deduxit

in civitatem

v. 8. Confitean-

tu, & mirabilia

v. 9. Quia

animam esuriente

Hic ponitur

quæ est fames,

per annos 40.

solitudinem; &

ducit ad civitatem

requiescere post

ne esurientes,

nis ibi reperitur

ta in ipsis præ

ciente humano

implorandam

sibi misericordie

do eripuit eos

niam ostendit e

eos deduxit, ut

venirent ad civi-

sum est igitur,

corditer præstita

ab omnibus, in

tribularentur, & de necessitatibus eorum eripuit eos.

v. 7. Et deduxit eos in viam rectam, ut irent in civitatem habitationis.

v. 8. Confiteantur Domino misericordia ejus, & mirabilia ejus filiis hominum.

v. 9. Quia satiavit animam inanem: & animam esurientem satiavit bonis.

Hic ponitur liberatio à primâ miseriâ, quæ est fames, & sitis. Erraverunt Judæi per annos 40. per inviam, & inaquosam solitudinem; & non inveniebant viam, quæ ducit ad civitatem, ubi tutò habitare, & requiescere possent. Erraverunt in solitudine esurientes, & sitientes, quia neque panis ibi reperitur, neque aqua; & ideo vita in ipsis præ fame, & siti defecit. Deficiente humano consilio, conversi sunt ad implorandam opem Dei, qui pro innatâ sibi misericordiâ eos liberavit; & hoc modo eripuit eos de necessitatibus suis, quoniam ostendit eis viam rectam, imò in eam eos deduxit, ut per eam brevi itinere pervenirent ad civitatem suæ habitationis. Justum est igitur, ut tanta beneficia misericorditer præstita hominibus, agnoscantur ab omnibus, ut verè beneficia Dei; & mirabilia

rabilia opera exhibita filiis hominum ad eorum liberationem, confiteantur Deo auctori laudem suam : nam mirabili modo homines jejunos pavit, & satiavit optimis cibis, pane de caelo.

Mysticè intellige ignorantiam salutis, quâ plurimi laborant, & quasi extra viam in deserto vagantur, esurientes, & sitientes veritatis cognitionem, fontem sapientiæ, & prudentiæ. Sed præoccupati cognitione, & desiderio temporalium, beatitudinem quarunt, ubi non est; & ignorantes finem, viam quoque ad eum ignorare coguntur. Ita vagantes, & errantes civitatem veræ habitationis non inveniunt; semper esuriunt, ac sitiunt, quia temporalia animæ immortalis desiderium satiare non possunt. Sed à Deo redempti, agnoscere incipientes cæcitate suam, clamant ad Dominum, & exaudiuntur : intelligunt, finem ultimum esse Regnum Dei, & medium ad finem esse justitiam ejus; indè esurientes, & sitientes justitiam, ad fontem gratiæ currunt, & repleti ad civitatem cælestem perveniunt, replendi, & satiandi bonis omnibus.

ψ. 10. *Sedentes in tenebris, & umbra mortis, vinctos in medicitate, & ferro.*

ψ. 11.

ψ. 11. Quia exacerbatissimum Altissimi irrisum. 12. Et humiliavit eos infirmati su. 13. Et clamaverunt, & de. 14. Et eduxit eos de vincula eorum. 15. Constrinxit eos in mirabilia ejus filii. 16. Quia conterriti confregit. Hic ponitur quæ est captivitas eorum capti, & carcer tenebris, & umbra mortis, qui simul erant mendicitatem, oratio: quia non est consilium Altissimi eis eorum humilitatibus, compuncti, humiles essent, ut non possent, qui eos juvarentur, & tam duriter essent. Hic ponit

ψ. 11. *Quia exacerbaverunt eloquia Dei, & consilium Altissimi irritaverunt.*

ψ. 12. *Et humiliatum est in laboribus cor eorum: & infirmati sunt, nec fuit, qui adjuvaret.*

ψ. 13. *Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberavit eos.*

ψ. 14. *Et eduxit eos de tenebris, & umbra mortis, & vincula eorum dirupit.*

ψ. 15. *Confiteantur Domino misericordiam ejus, & mirabilia ejus filiis hominum.*

ψ. 16. *Quia contrivit portas areas, & vectes ferreos confregit.*

Hic ponitur liberatio à secundâ miseriâ, quæ est captivitas. Novi alios, qui ab hostibus capti, & carceribus inclusi sedebant in tenebris, & umbrâ mortis, h. e. densis tenebris: qui simul erant alligati vinculis, redacti ad mendicitatem, onerati ferreis catenis; & merito: quia non obedierunt præceptis Dei, & consilium Altissimi spreverunt. Superbia cordis eorum humiliata ob labores captivitatis, vinculorum, compedum; captivi enim, velint, nolint, humiles esse coguntur. Et debiles facti sunt, ut non possent resistere adversariis: *nec fuit, qui eos juvaret, ne ab hostibus caperentur, & tam duriter haberentur. Et clamaverunt &c.* Hic ponitur imploratio Divini auxi-

lii, & liberatio ab hâc miseria; cujus gravitatem indicat ista metaphora, *contrivit portas, &c.*, quasi talis esset, qualis eorum est, qui clausi sunt intra portas æreas, quarum veteres ferrei sunt, ut non nisi maximâ vi referari possint.

Mysticè hæc miseria est concupiscentia terrenorum, quæ instar vinculorum hominem ita constringit, ut, ut licet sciat, veram felicitatem esse quærendam in Deo, mortificatione opus esse, tamen captivus maneat, & progredi non possit, nisi gratia Dei vincula hæc disrumpat. Initium liberationis ducendum est ab humilitate, ut homo intelligens captivitatem suam, & debilitatem virium suarum, humiliatum habens cor in laboribus, & videns, non esse alium, qui adjuvet, nisi unum cælestem Patrem, corde contrito, & humiliato cum intimo gemitu dicat: *Domine, vim patior, respice, & miserere.* Aderit sinè dubio misericordia Patris, & educet vinctum de carcere, & vincula disrumpet, ut homo per gratiam Dei liberatus cum lætitiâ dicat: *Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis* Ps. 115. Exemplum hîc habemus in S. Augustino. Vid. L. confess. c. 8. in fine, & 9. ab initio.

ψ. 17. *Suscepit eos de via iniquitatis eorum; propter injustitias suas humiliati sunt.*

ψ. 18. *Omnem escam abominata est anima eorum; & appropinquaverunt usque ad portas mortis.*

ψ. 19. *Et clamaverunt ad Dominum: cum tribularentur; & de necessitatibus eorum liberavit eos.*

ψ. 20. *Misit verbum suum, & sanavit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum.*

ψ. 21. *Confitentur Domino misericordia ejus, & mirabilia ejus filiis hominum.*

ψ. 22. *Et sacrificent sacrificium laudis, & annuntient opera ejus in exultatione.*

Hic ponitur liberatio à tertiâ miseriâ, quæ est morbus, & languor gravissimus, e. g. inductus per serpentes ignitos. *Suscepit, &c.* subintellige: Vidit Deus quosdam prostratos jacere, & erexit eos de viâ iniquitatis, in quâ miseri jacebant: nam propter injustitias suas humiliati sunt usque ad terram *omnem escam &c.*, hoc demonstrat gravitatem morbi, qui cum cibum non admittat; quo vita sustentatur, mors imminet necesse est. *Misit verbum, &c.*, explicat modum, quo sanati sint, nempe verbo, seu jussu Domini, ejus voluntate, non à serpente æneo, vel aliquâ aliâ re creatâ; non

quòd medicamenta cetera nullam vim habeant; sed quia vim à Deo habent, & sinè Dei cooperatione nihil efficere possunt. Cetera patent.

Mysticè intellige infirmitatem naturæ humanæ corruptæ. Multi satis intelligunt, quid sit agendum, & cupiunt interdum illud perficere, sed vires non habent, vel certè infirmas, donec induantur virtute ex alto. Sæpe tædio, vel languore quodam affecti, omnem cibum renuit anima eorum, quia quamvis jam eos nec error seducat, nec concupiscentia mala illiciat: tamen non delectat eos verbum Dei, nec ad Cælestia suspirare norunt; & periculum est, ne fames eos non ex inopiâ, sed ex fastidio perimat. Ideo & isti clamare debent ad Deum, ut sanetur palatum cordis eorum, & assuescant lac Divinæ consolationis concupiscere; & cùm inceperint sapere, quæ sursum sunt, & gustare, quàm dulcis sit Dominus, non sibi id tribuant; sed *confiteantur Domino &c.*

ÿ. 23. *Qui descendunt mare in navibus facientes operationem in aquis multis.*

ÿ. 24. *ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo.*

ÿ. 25.

ψ. 25. Dixit, & stetit Spiritus procella, & exaltati sunt fluctus ejus.

ψ. 26. Ascendunt usque ad celos, & descendunt usque ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat.

ψ. 27. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum devorata est.

ψ. 28. Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos.

ψ. 29. Et statuit procellam ejus in auram: & siluerunt fluctus ejus.

ψ. 30. Et letati sunt, quia siluerunt: & deduxit eos in portum voluntatis eorum.

ψ. 31. Confiteantur Domino misericordiam ejus, & mirabilia ejus filiis hominum.

ψ. 32. Et exaltent eum in Ecclesia plebis, & in Cathedra seniorum laudent eum.

Hæc est quarta liberatio, nempe periclitantium in mari. Qui navigant mare, & operantur in aquis remigando, vel vela tendendo, aut contrahendo, experimento cognoscunt multa mirabilia opera Dei; quanta sit vis procellæ; quanta elevatio undarum, & fluctuum; quanta vastitas, & profunditas maris; quantus horror etiam fortissimorum inter tot pericula mortis. Dicendo jussit, ut

spiritus procella, seu procella exoriretur, & continuo exorta est: & fluctus maris ascendunt usque ad caelos, & descendunt usque ad abyssos. His visis, navigantium spiritus vitalis, vigor omnis praetimore, & horrore tabescebat: nec vires, nec consilium suppetit: vacillant pedes, nutat iudicium; imò omnis ars, & peritia navigandi à timore nimio quasi absorpta videtur. Cetera patent. Illud & *statuit procellam &c.* significat, fecit, ut procella mutaretur in auram levem, seu in tranquillitatem.

Mysticè intellige malitiam voluntatis, quæ præcipuè sita est in superbiâ: hujus ventus si exagitare incipit mare cordis humani, tunc extolluntur fluctus desideriorum usque ad caelum: *In caelum conscendam. . . similis ero altissimo.* Quòd si illi intrarent in corda sua, & attentè considerarent, quantis cogitationum, suspicionum, timorum, desideriorum, praesumptionis, desperationis procellis continuo agitentur, & tandem demergantur in abyssum: sinè dubio clamarent ad Dominum, & ipse misericors, & pius de tantis periculis liberaret eos: mitteret enim spiritum Filii sui in corda eorum, ut doceret eos mansuetudinem & humilitatem, & eo modo, sedatis fluctibus

desi

inferiorum, invenirent requiem animabus
suis, & deducerentur in portum tranquilli-
tatis, quem omnis homo naturaliter cupit. Et
quoniam hoc est maximum beneficium mise-
ricordiæ Dei, jure canerent: *Confiteantur Do-
mino &c. & exaltent Deum in cœtu populi to-
tius, congregati ad laudes Domini celebra-
das; nec tantum in cœtu populi, sed etiam in
confessu Principum populi, & sapientium se-
natorum laudent eum.*

ψ. 33. *Posuit flumina in desertum, & exitus
aquarum in sitim.*

ψ. 34. *Terram fructiferam in falsuginem, &
malitia habitantium in ea.*

Post decantatas misericordias Domini in
depulsione 4. Miseriarum, laudat Deum ab
omnipotentia, & providentia, quâ naturas re-
rum aliquando permutat, ut indicet, se so-
lum, ac verum earum esse conditorem, &
gubernatorem. Ait igitur, Deum, quando il-
li placuit, siccasse flumina, & fecisse, ut, ubi
rivi aquarum abundanter decurrebant, ibi
fieret desertum aridum, & siticulosum: *ter-
ram quoque fructiferam: vertisse in terram ste-
rilem, qualis est terra operta sale, in poenam
peccati eorum, qui ibi habitabant. Vide Gen.
13. & 19.*

v. 35. *Posuit desertum in stagna aquarum, & terram sinè aqua in exitus aquarum.*

v. 36. *Et collocavit illic esurientes, & constituerunt civitatem habitationis.*

v. 37. *Et seminaverunt agros, & plantaverunt vineas, & fecerunt fructum nativitatis.*

v. 38. *Et benedixit eis, & multiplicati sunt nimis, & jumenta eorum non minoravit.*

Hæc est altera mutatio in contrarium: quando Deus voluit, fecit, ut in locis desertis, & aridis existerent flumina; & terra, quæ erat sinè aqua, abundaret rivis aquarum. Et in iis locis, aliàs incultis, & desertis, fecit, ut frequentes homines habitarent, urbes construerent, terram colerent, fructus inde perciperent; multiplicarentur valde tum homines, tum jumenta ipsorum. Videtur Propheeta hîc loqui de propagatione generis humani post diluvium. S. Aug. allegoricè intelligit synagogam Judæorum, & Ecclesiam gentilium: prior abundabat aquis verbi Dei, & veluti terra fœcunda, & culta proferebat Prophetas, sacerdotes; habebat altaria, sacrificia, miracula, visiones; nunc deserta arida versa est in falsuginè, contra gentilitas deserta, & in aquosa, conversa est in stagna aquarum, & facta est fœcunda, ac fructibus omnium generum refertis.

arissima, h. e.
Ecclesia vivi Dei
cerdotale, in qu
veri sacerdotes,
icatio, vera fa
fi charismata
v. 39. Et p
tribulatione mal
v. 40. Effusa
errare fecit eos in
v. 41. Et ac
juit sicut oves f
v. 42. Vid
nis iniquitas op
Docet, nihil
stabile: nam il
dixit, & bene
post, exigent
ti sunt, & ad
lo ante flore
perunt angul
Nec solum pr
sed etiam Prin
tum peccata c
sipientia, ac p
fit in multis,
eodem tempo

fertissima, h. e. cœpit esse populus Domini, Ecclesia vivi Dei, gens Sancta, Regnum sacerdotale, in quo solo verum est sacrificium, veri sacerdotes, vera miracula, vera sanctificatio, vera sapientia, demum Spiritus Sancti charismata omnia.

ψ. 39. *Et pauci facti sunt, & vexati sunt à tribulatione malorum, & dolore.*

ψ. 40. *Effusa est contemptio super Principes, & errare fecit eos in invio, & non in via.*

ψ. 41. *Et adjuvit pauperem de inopia, & posuit sicut oves familias.*

ψ. 42. *Videbunt recti, & letabuntur, & omnis iniquitas oppilabit os suum.*

Docet, nihil in terris esse perpetuum, aut stabile: nam illi, quos Deus aliquando benedixit, & benedicendo multiplicavit; paulò post, exigentibus peccatis eorum, imminuti sunt, & ad paucitatem redacti: & qui paulò antè florebant omnibus bonis, iidem cœperunt angustiis, & persecutionibus premi. Nec solùm privatis hominibus hoc accidit, sed etiam Principibus, quos Deus propter eorum peccata contemptibiles reddidit, quia sapientia, ac prudentiâ eos privatos, permisit in multis, magnisque rebus errare. Sed eodem tempore non defuerunt viri probi,

quos Deus sublevavit de inopiâ, & pavit ad
 rexit ut proprias oves. Ex quo factum est per
 Divinam providentiam, ut tandem viri justi
 lætarentur, & iniqui confusi remanerent.

ÿ. 43. *Quis sapiens, & custodiet hæc, & intel-
 liget misericordias Domini?*

Concludit ex dictis; illum verè sapien-
 tem esse, qui observabit, & custodiet in cor-
 de suo suprâ dictas vicissitudines rerum; &
 intelliget, quemadmodum in omnibus ap-
 pareat ineffabilis misericordia Dei erga pios
 homines, & timentes Deum. Dicit autem:
quis sapiens? quoniam paucorum est ista sa-
 pientia, & stultorum infinitus est numerus.

PSALMUS CVII.

Paratum cor meum Deus.

*Hic Psalmus non eget explanatione: con-
 stat enim ex parte extremâ Psalmi 56. à v. 10.
 & 59. à v. 5. Cur autem hic Psalmus additus
 sit ad alios, cum nihil novi contineat, ratio vi-
 detur fuisse, ut compleretur numerus 150. Psal-
 morum; nisi forte subsit aliqua alia ratio ma-
 gis recondita, nec nota cuilibet.*

ÿ. 1. *Paratum cor meum Deus, paratum
 cor meum: cantabo, & psallam in gloria mea.*

ÿ. 2. *Exurge gloria mea, exurge psalterium
 & cithara; exurgam diluculo.*

ÿ. 3.

ψ. 3. Confitebor tibi in populis Domine : & psallam tibi in nationibus.

ψ. 4. Quia magna est super calos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.

ψ. 5. Exaltare super Calos Deus, & super omnem terram gloria tua, ut liberentur dilecti.

ψ. 6. Salvum fac dextera tua, & exaudime : Deus locutus est in Sancto suo.

ψ. 7. Exultabo, & dividam sibiham, & convallem tabernaculorum dimetiar.

ψ. 8. Meus est Galaad, & meus est Manasses : & Ephraim fortitudo capitis mei.

ψ. 9. Juda Rex meus : Moab lebes spei mea.

ψ. 10. In idunaam extendam calceamentum meum, mihi alienigenae amici facti sunt.

ψ. 11. Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idunaam?

ψ. 12. Nonne tu Deus, qui repulisti nos? & non exhibis Deus in virtutibus nostris.

ψ. 13. Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis.

ψ. 14. In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

PSALMUS CVIII.

Titulus : In finem Psalmus David.

Argumentum est prophetia per modum impre-

imprecationis adversus Judam, & Judeos Christi persecutores.

✠. 1. *Deus laudem meam ne tacueris; quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est.*

Rogat Christus homo Deum Patrem, ut laudem ejus, h. e. innocentiam, charitatem &c. non taceat. Hoc implerunt Apostoli ubique Christum prædicantes, item Martyres, confessores, Doctores &c. Addit rationem: *quia os peccatoris, & dolosi Caiphæ, & Judæ, vel generatim populi Judaici super me apertum est.* Erant peccatores, quia eum oderant; erant dolosi, quia fingentes amicitiam capere volebant in sermone.

✠. 2. *Locuti sunt adversum me lingua dolosa, & sermonibus odii circumdederunt me: & expugnaverunt me gratis.*

Declarat ✠. 1. nam locuti sunt de me dolosè, laudantes me, ut Magistrum bonum, & interim insidiantes mihi, ut caperent in sermone: insuper apertis verbis manifestarunt odium, quod gerebant in corde, dicentes: *Non est hic homo à Deo: ecce homo vorax, & potator vini &c.* Interim sinè ullâ causâ me expugnaverunt, græcè, hebraicè, oppugnaverunt.

¶. 3. *Pro eo ut me diligere, detrahebant mihi : ego autem orabam.*

Explicat illud *gratis* : nam cum rependere deberent amorem amori, illi vice dilectionis detrahebant mihi : ego tamen non reddidi mala pro malis ; sed orabam Deum pro illis.

¶. 4. *Et posuerunt adversum me mala pro bonis & odium pro dilectione mea.*

Idem clariùs repetit : rependerunt mihi maledictionem pro benedictione, odium pro amore, vulnera pro curationibus, mortem corporis pro vitâ spiritûs.

¶. 5. *Constitu super eum peccatorem, & Diabolus stet à dextris ejus.*

Transit ad Judam, & per modum imprecationis futura prædicit. Constitues super eum spiritum avaritiæ, cui serviet infeliciter usque ad mortem : & diabolus erit Dux ejus in operibus malis, & illi perpetuò assistet, & ad nocendum proprio etiam Magistro incitabit.

¶. 6. *Cum judicatur, exeat condemnatus, & oratio ejus fiat in peccatum.*

Prædicit infelicissimum exitum Judæ. *Cum judicatur* à Deo in exitu de hâc vitâ, exhibit condemnatus ; &, si fortè oraverit Deum, oratio ejus non solùm non impetret veniam, sed ipsa fiet ei in peccatum, non quia oravit, ali-

ās omnis oratio peccatoris esset peccatum, sed quia oravit sinè spe veniæ, & desperans laqueo se suspendit.

ŷ. 7. *Fiant dies ejus pauci, & Episcopatum ejus accipiat alter.*

Hunc ŷ. S. Petrus allegat Act. I. Fient dies ejus pauci, seu intelligas dies Apostolatus, seu dies ejus post commissum peccatum. Et Apostolatum ejus accipiet alter, nempe Matthias.

ŷ. 8. *Fiant filii ejus Orphani, & uxor ejus vidua.*

Impleta est prophetia in excidio Hierosolymæ, ubi omnes ferè viri interierunt, & relictæ sunt plurimi Orphani, & plurimæ viduæ; item filii Judæ per mortem ejus facti sunt Orphani, & uxor vidua.

ŷ. 9. *Nutantes transferantur filii ejus, & mendicent; & ejiciantur de habitationibus suis.*

Explicat ærumnas filiorum Judæ, & ceterorum Judæorum, eos nempe instabiles vagaturos, & mendicatuos in alienâ regione, quoniam, eversâ Hierosolymâ, de habitationibus, seu domuum ruinis ejicientur.

ŷ. 10. *Scrutetur fœnerator omnem substantiam ejus; & diripiant alieni labores ejus.*

Ratio, cur filii Judæ, & ceteri Judæi facti sint

penitentia q
volvendo non eru
accipiet sub
erfuerit ex labo
milites scil. Tit
ŷ. 11. Non f
reatur papillis ej
Hoc imple
das cum pecuni
hilaxilli, vel
veniam speravit
minem habuer
ŷ. 12. Eran
ratione una dele
Prædicit, fil
omnino nomen
non remaneant
secunda, Judæi
ita tamen inter
sint amplius un
ŷ. 13. In me
ejus in conspectu
non deleatur.
Addit ad ceter
ut peccata parent
Pater non solum
omnes eos Hebr

sint pauperrimi: quia creditores eorum, quibus solvendo non erunt, diligentissimè quærent, & accipient substantiam eorum, & si quid superfuerit ex labore eorum, diripient alieni, milites scil. Titi Imperatoris.

¶. 11. *Non sit illi adjutor; nec sit, qui misereatur pupillæ ejus.*

Hoc impletum est in Judâ, & Judæis. Judas cum pecunias referret ad sacerdotes, nihil auxilii, vel solatii accepit, nec à Christo veniam speravit. Judæi à Romanis obsessi neminem habuerunt, qui eos juvare auderet.

¶. 12. *Fiant nati ejus in interitum; in generatione una deleatur nomen ejus.*

Prædicit, filiis Judæ mortuis, interiturum omnino nomen ejus in generatione unâ, ut non remaneant filii filiorum, seu generatio secunda. Judæi licet non omnino extincti sint, ita tamen interierunt, & dispersi sunt, ut non sint amplius unus populus, seu Regnum.

¶. 13. *In memoriam redeat iniquitas Patrum ejus in conspectu Domini; & peccatum matris ejus non deleatur.*

Addit ad calamitates Judæ, & Judæorum, ut peccata parentum in iis puniantur. Vocat Patres non solum patrem ejus naturalem, sed omnes eos Hebræos, qui olim peccaverunt.

Per

Per matrem intellige tum propriam, tum Synagogam.

ψ. 14. *Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorum, pro eo, quod non est recordatus facere misericordiam.*

Idem repetit: vivet coram Deo memoria peccatorum patris, & matris eorum, ut pœna semper maneat: & contrà dispereat de terrà memoria gloriæ, & felicitatis ipsorum. Illud *contra*, hebraicè, & græcè est *coram Domino*. Illud *memoria* non significat simplicem, sed faustam commemorationem.

ψ. 15. *Et persecutus est hominem inopem, & mendicum, & compunctum corde mortificare.*

Explicat crudelitatem Judæ, & Judæorum. Christus dicitur *inops*, quia cum esset dives, propter nos egenus factus est, ut nos ditaret; quia ex alienâ misericordiâ vivere voluit; *compunctus corde*, non ob culpam, sed pœnam & sollicitudinem, quam pro salute nostrâ in corde gerebat.

ψ. 16. *Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.*

Judas tradendo Christum ob cupiditatem modicæ pecuniæ, *dilexit*, h. e. ipse sibi causa fuit, cur malediceretur à Deo; & Christum deserendo, in quo benedicendæ erant omnes

generationes, ipse sibi causa fuit, cur non benediceretur à Deo. Idem de Judæis dici potest.

ψ. 17. *Et induit maledictionem sicut vestimentum, & intravit sicut aqua in interiora ejus, & sicut oleum in ossibus ejus.*

Declarat pulcerrimis similitudinibus, maledictionem Divinam esse cumulum malorum omnium, tum externorum, quod exprimit *vestimento* corpus undique tegente; tum internorum, quod exprimit *aquâ*, subeunte stomachum, ventrem, pectus &c., maximè *oleo*, quod ipsa etiam ossa pervadit. Igitur maledictio Dei Judæ, Judæis, & omnibus reprobis replebit totum corpus, totam animam. Utinam mortales omnes hæc seriò cogitarent!

ψ. 18. *Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur, & sicut zona, qua semper præcingitur.*

Addit, maledictionem illam fore perpetuam. Semper adhæreat Judæ, & Judæis maledictio illa, ut vestis semper adhæret homini, ne turpitudine ejus appareat; imò firmissimè adhæreat, ut cingulum firmissimis, & multiplicibus nodis adstringi solet.

ψ. 19. *Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum; & qui loquuntur mala adversus animam meam.*

Concludit prædictionem miseriarum Judæ. Hæc erit merces operis eorum apud Dominum, h. e. à Domino, qui me seductorem vocant, qui Filium Dei negant &c. *Et qui loquuntur &c.* Idem est.

ψ. 20. *Et tu Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum, quia suavis est misericordia tua.*

Jam inducit Christum orantem pro se, & Ecclesiâ suâ, & multa bona prædicentem. Et tu Domine semper mecum adsis; primò quia Dominus es rerum omnium, & ideo potes hostes tuos reprimere; secundò quia sic nomen tuum extollitur; quia misericordia tua benigna est, & ideo vis misereri.

ψ. 21. *Libera me, quia egenus, & pauper ego sum: & cor meum conturbatum est intra me.*

Pergit in oratione in personâ Christi in hortu. Libera me ab imminente morte, quia omni humano auxilio destitutus, non habeo, qui pugnet pro me; horror, & tristitia ex consideratione mortis futuræ turbavit me. Quod pertinet ad Corpus Christi, seu Ecclesiam, petitur liberatio à persecutionibus, & tentationibus, quia cœtus Ecclesiæ egenus, & pauper est, h. e. non nititur viribus suis, sed tanquam verè mendicus, in solo Deo confidit.

ψ. 22. *Sicut umbra cūm declinat, ablatuſ ſum,
& excuſſuſ ſum ſicut locuſta.*

Hæc pertinent ad comprehensionem Chriſti. *Ablatuſ ſum* à comitatu diſcipulorum, eo ſilencio, quo declinans umbra deficit & ja-ctatuſ ſum ab uno tribunali ad aliud, *ſicut locuſta*, viliffima animalia à vento ja-ctari ſolent de loco in locum, & ad crucem adductuſ ſinè murmure, reſiſtentiâ, deſenſione.

ψ. 23. *Genua mea infirmata ſunt à jejunio, & caro mea immutata eſt propter oleum.*

Deſcribitur debilitas Chriſti ex jejunio, ad-junctâ vigiliâ, & labore illiuſ noctiſ, & ſe-quentiſ diei, quo paſſio peracta eſt. Genua mea debilitata ſunt à jejunio, & caro mea ma-cie, & pallore confecta apparuit *propter oleum*, ſeu, ut clariùſ in Hebræo, propter pingue-dinem ſuam amiſſam.

ψ. 24. *Et ego factuſ ſum opprobriuſ illiſ; vi-derunt me, & moverunt capita ſua.*

Concludit paſſionem: nam poſt illam de-bilitatem factuſ eſt Dominuſ opprobriuſ Ju-dæiſ, qui eum in medio latronum crucifixum videnteſ, moverunt capita ſua, dicenteſ: *Vah qui deſtruſ templum Dei &c.*

ψ. 25. *Adjuva me Domine Deus meus; ſal-vum me fac ſecunduſ miſericordiam tuam.*

Precatur Dominus, exiens de corpore, auxilium Patris ad celerem resurrectionem. Vide Ps. 21. & 68. Ecclesiæ suæ orat veram salutem corporis, & animæ.

Ps. 26. Et sciant, quia manus tua hæc : & tu Domine fecisti eam.

Ostendit, Judæos non suâ potentiâ in Christum prævaluisse, sed accidisse omnia ex voluntate Dei. *Et sciant* homines omnes, præsertim Judæi, quia hæc res, hæc passio, hæc mors mea à manu seu potestate, & voluntate tuâ processit : *& tu Domine fecisti eam* : nec enim potuissent Judæi, aut gentes Christum affligere, & occidere, nisi Deus voluisset. Judæi tamen peccaverunt, quia Christum occiderunt non ut voluntatem Dei impleverent, sed odium cordis sui : Deus autem malâ Judæorum voluntate, quam ipse non fecerat, usus est ad Mundum redimendum per obedientiam, charitatem, patientiam, humilitatem unici sui.

Ps. 27. Maledicent illi, & tu benedices ; qui insurgunt in me, confundantur : servus autem tuus letabitur.

Persecutores ignorantes hæc, quæ dicta sunt, *maledicent mihi*, & Ecclesiæ meæ, ut hæctenus blasphemare pergunt Judæi. *sed tu bene*

benedices, me glorificando, & exaltando ad dexteram tuam, & propter me adoptando omnes gentes in filios per Fidem, & Baptisma: ex quo fiet, ut persecutores mei tandem confundantur; ego autem, & fratres mei in æternum lætentur.

ψ. 28. *Induantur, qui detrahunt mihi, pudor & operiantur sicut diploide confusione sua.*

Jam dicta confirmat, & per modum imprecationis prædicit, omnes Christi, & Ecclesiæ adversarios tandem cooperiendos confusione, & pudore instar vestimenti duplicis, undique hominem operientis. Prophetia in die Judicii omnino implebitur.

ψ. 29. *Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.*

Hoc opponitur confusioni impiorum. Christus autem, & electi ejus confitebuntur laudes Deo magno clamore, & jubilationis affectu, idque *in medio multorum*, in teatro orbis terrarum, in die Judicii, & postea in teatro cælestis Jerusalem in æternum.

ψ. 30. *Quia astitit à dexteris pauperis, ut salvam faceret à persequentibus animam meam.*

Hæc est ratio tantæ confessionis, & laudis: quia Deus auxilio suo astitit à dexteris pauperis Christi, & populi ejus, ut salvaret à persequen-

tibus Judæis vitam temporalem Christi per celerem resurrectionem, & à persequentibus tum hominibus, tum dæmonibus vitam æternam electorum ejus. *Pauperem* puta, qui diffidens sibi, in Deo confidit, & exuens affectum terrenorum, in solo Deo divitias suas collocat.

PSALMUS CIX.

Titululus, & argumentum: *Psalmus David.*

Hic Psalmus celeberrimus est, tum magnitudine mysteriorum, tum obscuritate sententiarum. Quidquid fabulentur Judæi, Christianis certum est, hic agi de Christi Regno, & sacerdotio, ita explicante Spiritu S. Matth. 22. Act. 2. I. Cor. 15. Hebr. 5. 7. 10.

ψ. 1. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.

Vidit in spiritu David, Messiam post mortem, & resurrectionem, ascendentem ad Cælum, & refert ad nos verba Dei Patris ad Filium, quibus eum invitat ad consedendum, & conregnandum. *Sessio* est ineffabilis quies, & summa potestas regia; *dextra* significat æquale jus in omnia creata.

ψ. 2. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Significat, Regnum Christi nunquam finien-

niendum aut ab inimicis evertendum, quos
statuit omnino omnes illi paulatim subdere;
quæ prophetia perfectè implebitur in die ju-
dicii.

ψ. 3. *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex
Sion: Dominare in medio inimicorum tuorum.*

Jan conversus ad Filium prophetizat, un-
de incipienda esset in terris propagatio Reg-
ni Christi. Dominus Pater sceptrum Regalis
potentiæ tuæ ex urbe Jerusalem extendere in-
cipiet. Tum faustè Filio acclamat: *dominare*,
inferubique vexillum crucis tuæ, invitis li-
cèt inimicis paganis, Judæis &c.

ψ. 4. *Tecum principium in die virtutis tuæ, in
splendoribus sanctorum: ex utero ante luciferum
genui tu.*

Dixerat, *dominare &c.* puta eo tempore,
dum Regnum Christi ab inimicis oppugna-
tur; jan addit, quid futurum sit in fine Mun-
di. Apud te solum esse verum principatum,
patebit omnibus in die novissimo, dum po-
tentiâ tuâ Cœlum movebis, Solem obscura-
bis, terram concuties, mortuos excitabis &c
quando circumdatus eris Sanctis tuis, qui om-
nes fulgebunt sicut Sol. Et hic principatus i-
deo tecum erit, quia ego Deus Pater genui te
non ex nihilo, ut cetera, sed *ex utero meo*, ut

filiū naturalem, & consubstantialē, idque antequam stellas crearem, h. e. ante omnia sæcula.

ψ. 5. *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.*

Transit à dignitate Regiã ad Sacerdotalem. *Juravit Dominus*, h. e. stabilivit promissionem suam, nunquam mutaturus. Tum subdit verba Dei: *Tu es &c.* Christus est Sacerdos in æternum; seu *in æternum*, h. e. ad finem Mundi per manus Ministrorum se offert. Illud *ordinem* significat ritum, legem, traditionem &c.

ψ. 6. *Dominus à dextris tuis confregit in die iræ suæ Reges.*

Alloquitur Deum Patrem: Christus verè erit sacerdos in æternum, nam ipse sedens à dextris tuis, in die, quã irascetur inimicis suis, Regibus terræ, Ecclesiam suam persequentibus, confringet eos, Neronem, Domitianum, Maximinum &c. &c. Illud *confregit* prophetia est pro confringet

ψ. 7. *Judicabit in nationibus, implebit ruinas, conquassabit capita in terra multorum.*

Nec solū Christus in præfati tempore confringet hostes suos, Reges, ac Principes terræ

terra; sed etiam
omnes, &
immabit ultim
omnes super
terra, quam hu
ψ. 8. De terr
abit caput.

Quia Christi
passioni sponte
salute humani
gloriã caelesti,
stiturus Judex

Titulus, &
Titulus
tum; unde indi
dem Dei.

ψ. 1. Confite
in consilio just
Explicat n
bet Deus. La
paucos justos,
conveniunt la
coru multorum
tudine.

ψ. 2. Magna
voluntate ejus

terra; sed etiam in fine sæculi iudicabit nationes omnes, & , condemnatis impiis, consummabit ultimum exterminium, & conteret omnes superbos, quorum plures sunt in terrâ, quàm humiles, & pii.

ÿ. 8. De torrente in via bibet : propterea exaltabit caput.

Quia Christus in vitâ suâ mortali se tantæ passioni sponte subjecit pro gloriâ Patris, & salute humani generis, ideo exaltabitur in gloriâ cælesti, sedens ad dextram Patris, constitutus Iudex omnium &c.

PSALMUS CX.

Titulus, & argumentum : *Alleluja*

Titulus hic significat, laudate Dominum; unde indicat, argumentum Psalmi esse laudem Dei.

ÿ. 1. Confitebor tibi Domine in toto corde meo : in consilio justorum, & congregatione.

Explicat modum, quo utiliter laudari debet Deus. Laudabo te toto corde, tum inter paucos justos, sive in loco secreto, ubi soli conveniunt sapientes ad consilium; tum in cœtu multorum, & eorum promiscuâ multitudine.

ÿ. 2. Magna opera Domini : exquisita in omnes voluntates ejus.